

s. Stejn. g. prenehal

SLOVENSKI UČITELJ

**GLASILO KATOLIŠKIH
VZGOJITELJEV IN
SLOMŠKOVE DRUŽBE
V LJUBLJANI**

LETO XLV — 1944

1-2-3

»Slovenski učitelj« erscheint monatlich • Schriftleitung und Verwaltung in Laibach, Ulica 3. maja 10 • Aufsätze und Zuschriften empfangen die Schriftleiter: für die Mittelschulen Dr. Josef Lovrenčič, Professor an der Lehrerbildungsanstalt, für die Bürgerschulen Dr. Vinzenz Brumen, Professor an der Lehrerbildungsanstalt, für die Volksschulen Johann Štrukelj, Schulinspektor i. R. in Laibach (Ulica 3. maja) • Herausgeber und Eigentümer der Slomšek-Verein in Laibach • Verantwortlicher Schriftleiter Johann Štrukelj • Druck bei Ljudska tiskarna in Ljubljana (Josef Kramarič) • Bezugspreis: für die Studenten 20 Lire, andere zahlen 25 Lire, Ausländer 30 Lire

»Slovenski učitelj« Izhaja mesečno • Uredništvo in uprava je v Ljubljani, Ulica 3. maja št. 10 • Članke in dopise sprejemajo uredniki: za srednje šole dr. Joža Lovrenčič, profesor na učiteljski, za meščanske šole dr. Vinko Brumen, profesor na učiteljski, za ljudske šole Štrukelj Ivan, šolski nadzornik v pokoju v Ljubljani (Ulica 3. maja) • Izdajatelj in lastnik je Slomškova družba v Ljubljani • Odgovorni urednik Ivan Štrukelj • Tiska Ljudska tiskarna v Ljubljani (Jože Kramarič) • Naročnina: za dijake 20.— Lir, za druge 25.— Lir, za inozemce 30.— Lir

Vsebina 1., 2. in 3. števil: Temelji in cilji bodoče slovenske šole. — Viri vzgoje in izobrazba na deželi (dr. L. Puš). — Verouk VI. — Bodimo značajni (Vinko Brumen). — Umrli je — mož (dr. Joža Lovrenčič). — † Dr. A. Breznik in Slomškova družba (I. Š.). — Moji otroci in njih vzgoja (Rott Ela). — Poročilo o občnem zboru Slomškove družbe. — Mišjakov Julček, 70 letnik. — Duhovni svetnik p. Arhangel Apej upokojen (Kinžlod). — Gospodu Alojziju Peterlinu, okrajnemu šolskemu nadzorniku v Kočevju — v slovo (Grad Boris). — Književne vesti.

Naša izpoved

Ob času svetovnega klanja in bratomorne krvavitve slovenskega naroda, ob prelomu svetovnih naziranj, ob razkroju in razhodu učiteljskega stanu v desno in levo smer — izjavljamo: Slovensko katoliško učiteljstvo, organizirano v Slomškovi družbi, stoji prej ko slej na krščansko-kulturnem ter narodnem temelju, na katerem dela Slomškova družba že 45. leto, pa hoče na tem temelju delati tudi v bodoče in to v soglasju s katoliško Cerkvijo ter s potrebami in željami ljudstva, v kolikor se ljudske zahteve krijejo s krščanskimi pedagoškimi načeli. Naš vzgojni ideal je npravna in nadnaravna, to je totalna vzgoja s Kristusom na čelu! To izpovedujemo spričo nekaterih žalostnih pojavov v učiteljskem stanu, ko ga razmere razkrajajo in vodijo v brezbožni komunizem in anacionalizem. Kdor je tedaj že krenil v levo, ne more biti več naš član — kar naj vzamejo na znanje in ravnanje vsi oni posamezniki, ki so prostovoljno odšli med naše narodne sovražnike, kakor tudi vsi njihovi še tihi somišljeniki! Nam ni za kvantum, temveč za kvaliteto!

Ob tej priliki pa se obračamo do vsega onega učiteljstva vseh kategorij šol, ki je po mišljenju in življenju še katoliško-verno in narodno zavedno, ter ga vljudno vabimo, da pristopi pod kulturni krov Slomškove družbe. Čas, ko se je odločiti vsakemu posamezniku: ali na desno ali na levo, je že tu! Ali krenete po poti, ki vodi v pozitivno idealno smer, ali po poti, ki vodi v negativno materialistično! Srednje poti ni več! Pot k zmagi pa vodi samo po organizaciji tako v politiki, tako v verskem, socialnem, kulturnem in pedagoškem pogledu. Neorganiziranci so same trhle, suhe veje v škodo deblu (stanu), s katerega jih čas prej ali slej odkrhne. Učitelji-vzgojitelji pa bi naj bili, da se izrazimo svetopisemsko — žive mladike na trti! Z Bogom za narod, mladino in domovino!

Odbor.

Vabilo

na velikonočno zborovanje Slomškove družbe, ki bo v torek po Veliki noči, t. j. 11. aprila 1944, v Marijanišču v Ljubljani.

Dnevni red:

Ob 9. uri sv. maša v kapeli Marijanišča s petjem učiteljskihnikov. Po sv. maši zborovanje v dvorani Marijanišča, in sicer: 1. izvajanje orkestra učiteljskihnikov, 2. predavanja: a) Rus Marija o družinski vzgoji, b) Grag Boris o prostvetnem šolskem in izvenšolskem delu po končani vojski, c) Štrukelj Ivan o verski šoli v Belgiji, dr. Vraber Maks o spolnitvi Slomškove družbe in končno slučajnosti. Člane in članice vljudno vabimo k polnoštevilni udeležbi.

V Ljubljani, dne 15. marca 1944.

Glavni odbor.

Slovenski Učitelj

GLASILO KATOLIŠKIH VZGOJITELJEV IN SLOMŠKOVE DRUŽBE

LETO XLV

V LJUBLJANI 20. MARCA 1944

ŠTEV. 1-2-3

Temelji in cilji bodoče slovenske šole

(Predavanje na občnem zboru Slomškove družbe dne 27. XII. 1943.)

U v o d.

Gospoda! Ozrimo se najprej po naši lepi domovini, da vidimo, kaj nam je prinesel revolucionarni boj, oziroma revolucionarno klanje?! Videli bomo porušene vasi, trge in mesta. Na tleh je več cerkva, mnogo šolskih poslopij, prosvetnih domov — same kulturne ustanove! Razrvane so železniške proge, ceste, električne napeljave, poškodovani ali uničeni vodovodi. Razbiti so družinski domovi, oropani hlevi, občinske, poštno, hranilnične in druge blagajne — uničena vsa sredstva za gospodarstvo! Ostanke pogorelih poslopij nemo pričajo o barbarstvu 20. stoletja. Pa še več! Na tisoče svežih grobov lahko vidimo v lepi slovenski zemlji, v katerih počivajo mučeniške žrtve slovenskega naroda — pobite, zadavljene, razmesarjene po zločincih in izkoreninjenih lastnega naroda! Med temi žrtvami jih na stotine trohni celo po naših kraških jamah. Med njimi so otroci, mladeniči in mladenke, moške in žene v najlepših letih, pa tudi starčki in starke. Zona in groza obide človeka, če vse to prav premisli. Je to tragedija, kakršne slovenski narod še ni preživljal. Višek prežalostne tragedije pa je v tem, da ta grozodejstva vrše bratje nad brati, da kolje Slovenec — Slovenca! In kdo so voditelji tega banditstva? So med njimi akademsko naobraženi, so univerzo še obiskujoči, so srednješolski dijaki iz vseh kategorij srednjih šol, so pa med njimi na našo žalost tudi učitelji, profesorji, zdravniki, advokati in celo par duhovnikov poleg še drugih izgubljenih eksistenc! Za plažo in izvrševanje grozodejstev se poslužujejo ničvrednih elementov, kakršnih je nekaj skoraj v vsaki fari ali občini. Ti elementi so navadno brez vsake vere, brez vsake morale in drugih etičnih lastnosti, nasprotno pa polni poželenj po prepovedanih sadovih in dejanjih. O marsikaterem imajo že po sodiščih napisane njih moralne kvalifikacije.

Od kod vse to? Saj so vsi ti ljudje hodili vendar v šole! Mnogi so absolvirali univerzo, drugi popolne srednje šole: gimnazije, učiteljske, srednje tehnično šolo, meščanske in vsi pa ljudske šole. Vzgajale so jih družine, šole, cerkve — pa vkljub temu vendar taka, v nebo kričeča polomijada! Ta fiasko naravnost vpije, da ga morejo slišati vsi nemi in gluhi — k prebujenju in vprašanju:

Ali je šola storila svojo vzgojno dolžnost, ali nosi tudi ona krivdo na zgoraj navedenih dejstvih?

Odgovor: Vse naše šole: ljudske, meščanske, srednje z univerzo vred vzgajajo materialistično in zato so tudi soodgovorne za grozodejstva, ki jih preživljamo. Da pa nam bo zadeva bolj jasna, treba nam je, da si ogledamo načela, na katerih slone šole. Ta načela so izražena v prvih členih šolskih zakonov. Prvi

člen zakona za ljudske šole se glasi: »Narodne šole so državne naprave, ki imajo nalogo: da s poukom in vzgojo v duhu državnega in narodnega edinstva in verske strpnosti pripravljajo učence za moralne, vdane in aktivne člane državnega, narodnega in društvenega občestva; da širijo prosveto v narodu posredno s sodelovanjem z vsemi kulturnimi ustanovami za narodno »prospečevanje«. Meščanske šole so državne naprave, ki jim je naloga:

1. dati svojim učencem poleg potrebne socialne vzgoje in vzgoje v duhu državnega in narodnega edinstva in verske strpljivosti obsežnejšo občo izobrazbo, kakor jim jo morejo dati višje narodne šole;

2. pripravljati svoje učence na trgovinske, obrtno-industrijske ali kmetijske življenjske poklice s tem, da jim dajo zaokroženo praktično znanje in jim razvijajo ljubezen do teh poklicev;

3. pripravljati jih za srednje strokovne šole.

Naloga srednje šole je, da skladno razvija zmožnosti učencev, da jim daje višjo občo in nacionalno izobrazbo, da vzgaja moralno in značajno disciplino dela in smisel o nalogah življenja in o socialnih in državljanskih dolžnostih, da usposobi dijake za lažje in uspešnejše napredovanje v bodočih poklicih in za strokovno ter naučno izpopolnjevanje na visokih šolah in univerzah.«

Če zdaj nekoliko analiziramo ta določila, tedaj vidimo, da imajo šole služiti predvsem državi, narodnemu edinstvu in verski strpnosti. Kaj pa je tičalo za to formulacijo, nam je še prav dobro v spominu: vzgoja v slovenskem narodnem in katoliškem duhu je bila povod za učiteljska preganjanja. Vzgojo moralnih, vdanih in aktivnih članov državnega in narodnega edinstva in društvenega občestva se je razumevalo le za delo vsakočasne vladajoče politične stranke. Širjenje prosvete v narodu s sodelovanjem vseh kulturnih ustanov za narodno »prospečevanje« se je tolmačilo tako, da je bilo učiteljstvo prisiljeno delati v društvih, protežiranih po tistih političnih strankah, ki so imele vladno krmilo v rokah. Ta načela so vsakočasni vlastodržci tako zlorabljali, da so učiteljstvo demoralizirali. Znane so nam učne osebe, ki veljajo v javnosti za izrazito krščanske in katoliške, ki pa so morale biti članice društva, ki je javno delalo in nastopalo proti krščanskim načelom, če ne, bi bile prestavljene v kraje, v katerih si lisice voščijo lahko noč, kakor pravi nemški pregovor. Načela, ki se na videz še dokaj lepo glasijo, so pa zgolj materialistična, snovna in služea zemeljskim ljudem za demoralizacijo šolstva in javnosti sploh.

Kaj pa je po naših načelih namen vzgoje?

Namen prave krščanske vzgoje je, vzgojiti človeka za to, za kar je ustvarjen. Ustvarjen pa je, da po naravnem življenju doseže nadnaravno, po zemskem nadzemsko, da pride iz zemeljskega kraljestva v nebeško, kakor molimo že v očenahu. To je totalni namen vzgoje, ki ga pa naša simultanska vzgoja ne upošteva vkljub vsem modernim klicem po totalni vzgoji.

Kam pa privede polovičarska vzgoja simultanske šole, ste slišali že v uvodu. Za to, da smo bili s simultansko šolo in njeno vzgojo doslej še kar nekam zadovoljni, leži krivda v našem razkristjanjenem življenju, ki se ga niti več ne zavedamo. Živimo ga zlasti na kulturnem poprišču, ker vsega, kar spravijo književniki na dan, že več kritično ne prebavljamo, temveč vse nekritično duhovno zauživamo, kar nam servirajo pismeno ali ustno v šolah, društvih, družbi. Le pogledjmo nekoliko globlje to zadevo! Knjige, pisane v komunističnem duhu, naročamo, beremo, hvalimo in še celo nagrajamo. Med mladino širimo knjige komunističnih pisateljev in kako bi jih ne, če jih pa kritika naših časopisov hvali in priporoča! Kakšne knjige širijo med ljudstvom in mladino raznovrstne knjižne založbe, se ne menijo,

mного ne vzgojitelji ne starši! Tudi ne pazimo dovolj, kakšne knjige si naša mladina izposojuje po različnih knjižnicah. Posebno preziramo knjige v tujih jezikih, deloma iz neznanja jezikov, deloma iz komodnosti, ker nam je malo mar, kakšno duševno hrano uživajo naši otroci. Koliko plaže je po slovenskih prosvetnih knjižnicah in koliko mladine nam pokvari ta plaža — je težko izračunati! Po nekaterih slovenskih knjižnicah je vse polno duševnega strupa, pa ni oblasti, da bi ta duševni strup izločila in zatrla, da bi nam ne moril mladine, ki naj bi bila up in nada narodova.

Pa se ozrimo še v naša pedagoška društva in pomislimo, če je tam vse v redu z našega pedagoškega stališča.

Naša Šolska Matica izdaja pedagoške knjige. Leta 1927. je izdala dr. K. Ozvaldovo »Kulturno pedagogiko«, ki je sicer izredna knjiga na pedagoškem polju, zagovarja pa simultansko šolo, čeprav priznava prednosti verske šole, ko piše: »No, izključno s pedagoškega stališča bi odgovor na to vprašanje ne bil težak. Glavni pogoj za uspeh pri izobraževanju mladine leži namreč v smeri, ki je označena z besedami, da počen zvon nima pravega glasu. To se pravi, na trajni uspeh se da samo tam računati, kjer en duh preveva vse soudeležene faktorje: učni načrt, učitelje, šolsko in rodbinsko življenje. Zato gre s čisto pedagoškega stališča prednost — konfesionalni šoli (verski), kjer bi gibal vsega izobraževalnega procesa bil isti verski duh, isto etično temeljno naziranje.« (Povzeto po W. Reinu. Paedagogik in systematischer Darstellung. II.) To je vse popolnoma v redu, le škoda, da pisatelj ne ostane pri tem, temveč krene v kompromis, ker piše dalje: »Toda vprašanja, ki zadevajo organizacijo življenjskih oblik, se ne dajo urejati samo z načelnih vidikov, temveč je navadno treba v ta namen seči po kakem kompromisu, in kako bi se tudi konfesionalni, to je takšen šolski pouk, ki bi bil ves prešinjen z verskim duhom te ali one konfesije, v današnjih razmerah ne dal več tako lahko izvesti. Pomisliti je treba n. pr., da čedalje bolj narašča število takih učencev, katerih starši niso več trdno ali pa sploh nič zakoreninjeni v duhu svoje verske konfesije. Da bi se taki starši, ki jim je religija že samo privatna zadeva, s konfesionaliziranjem osnovne šole nemara zopet pridobili za konfesionalno obliko religije, ta misel je več kot naivna. In njihovi otroci, ki se vsaj izoliranemu verskemu pouku po dve uri na teden morda ne upirajo, bi najbrž zasovražili šolo sploh, ako bi duh te ali one konfesije zaobjel vse učne predmete. In tako bi vsaj za naše okoliščine utegnili biti najprimernejša simultanska oblika verstvo goječe šole.« Z izvajanjem gospoda pisatelja glede prednosti, ki jih imajo verske šole, se strinjamo v polnem obsegu. Njegove pomisleke pa odklanjamo z načelnega stališča, ker v načelnih katoličani ne smejo delati kompromisov. Katoličanom so verska načela verske resnice, ki jih moramo izpolnjevati pri vsem delovanju, tako v zasebnem in javnem življenju, v kulturi, v politiki, v socialnem delu — in predvsem pa v šoli. Da bi se verska ali konfesionalna šola ne dala pri nas izvesti, ta pomislek ne drži. Izvedli so jo celo v državah, kakor v Belgiji, Holandiji, Danski in drugod, kjer imajo gotovo tudi nekaj drugovercev ali ljudi (staršev) brez vere, kot jih imamo pri nas.

Da bi se konfesionalne šole ne mogle izvesti zaradi staršev, ki niso več trdno ali pa sploh nič zakoreninjeni v duhu svoje verske konfesije, ne more držati, ker je še več staršev, ki so pa še zakoreninjeni v svoji konfesiji. Odloča sicer vedno večina, v načelnih vprašanjih pa naj bi vladala svoboda. Staršem, ki bi ne marali verske šole, bodi prosto dano, da pošiljajo svoje otroke v simultansko ali kako drugo šolo. Uspešna vzgoja pa se more vršiti le na verskih

načelih. Prave vzgoje brez verskih načel sploh ni! Pa bo kdo rekel: Saj se v simultanski šoli poučuje tudi verouk in to najmanj po dve uri na teden. Res je to, kakor je res, da se poučuje le kot predmet, kot se poučujejo drugi predmeti: jezik, zemljepis, zgodovina itd. Ne gre pa nam samo za predmet, gre nam za več! Verski duh naj zajame šole z vsemi predmeti vred! To pa ne samo v ljudski, temveč po vseh šolah — tja do univerze!

Vera ni potrebna samo učencem in učiteljem ljudskih šol, temveč tudi dijakom vseh šol, kakor tudi vsem profesorjem in vsemu ljudstvu sploh. Vera je temelj, v katerem imajo korenine: morala, etika, pedagogika, filozofija! V veri je pot, življenje in resnica! Resnica je pa samo ena. Pot k resnici pa kažeta samo vera in razum, pravi veliki pedagog Oto Willmann, ki ga mi še vse premalo poznamo, ker ga naš slovenski pedagoški razkristjanjeni svet noče priznati in ga zato prezira.

Človekov namen je doseči nadnaravno življenje, kar racionalistična pedagogika prezira, zato je ta pedagogika vkljub vsemu vpitju po totalni vzgoji le polovičarska, ker ne upošteva celotnega vzgojnega cilja! Taka polovičarska pedagogika pa tudi ni znanstvena. Znanstvena pedagogika korenini le v pravi filozofiji, združeni s teologijo. Resnice, ki jih vera uči, nikoli ne zastarajo, so vedno žive in sodobne, medtem ko pedagoške krilatice naših modernih klicarjev večkrat še njih samih ne prežive. Prav mnogo teh klicarjev zaide tudi v brezbarven indiferentizem, ki pa je most v brezverstvo, kakor nam drastično kažejo prežalostni dogodki, ki se odigravajo pri nas, to je, da so zašli celo nekateri ljudsko-šolski reformatorji in propagatorji modernih stremljenj med razbojnike slovenskega naroda! Čim bolj se pouk svetnih predmetov spopolnjuje in razširja, tem bolj se morajo utrjevati verski temelji, za kar pa se naša razkristjanjena šolska inteligenca niti ne zmeni! Kar ne pokvari šola sama, pa pokvarijo še tako zvane moderne družine, v katerih ni več vere ne npravnosti. Bistvo vere je molitev. Kjer pa se molitev opušča, se pretrga vez med Bogom in človeštvom, kar je toliko kot porezanje jezikov otrokom iz ust. Postali bi mutci in kot taki bi ne mogli več prositi Očeta pomoči. »Čujte in molite,« se glasi zapoved Gospodova, kar je Goethe izrazil z »denken« in »tun«, sv. pismo pa pravi »po delih bomo sojeni«, česar bi se morali zavedati predvsem tisti, ki imajo opravka z vzgojo slovenske mladine. Odvracati od vere v Boga, odtegovati mladino oltarju, se pravi rušiti temelje npravnosti in kulturi sploh ter delati na razkroju vsakega reda. Te besede so Otona Willmanna, dejanja pa so vidna na žalost pri nas! Še ne šoli odrasli dečki in deklice, dijaki in celo dijakinje, mladi fantje in dekleta, mladi možje in žene — so zašli med roparje in ubijalce, ker jim simultanska šola ni dala dovolj trdne verske in moralne osnove. Cilj vzgoje ni bil totalen, temveč le polovičarski, zato tak fiasko. Simultanska šola vidi in upošteva le naravne vrednote, nadnaravne pa prezira. Od tod tedaj vse zlo!

Oglejmo si simultansko šolo še s pedagoškega stališča v primerjavi z versko šolo.

Iz prejšnjih izvajanj se da lahko posneti, da služi simultanska šola predvsem materialnim vrednotam. Ta materialni cilj ji je celo uzakonjen v šolskih zakonih. Saj do neke mere je to celo prav in potrebno za tuzemsko življenje. Bog je dal človeku zemljo, rekoč: »Osvojite in podvrzite si jo.« In sv. Pavel je pisal v prvem pismu Korinčanom: »Vse je vaše, bodi Kefa ali Apollo — sedanjost ali bodočnost, življenje ali smrt — vsi pa ste kristjani, Kristus pa je vaš Bog.« Na podlagi božje in Pavlove izjave je tedaj v redu tudi skrb za materialne stvari in reči, ki so v tuzemskem življenju človeštvu potrebne.

Cilj verske šole pa je višji, idealnejši, ker ne upošteva samo materialne plati vzgoje in pouka, temveč zajema otroka v celotnem duševnem in telesnem žitju in bitju, čemur pa morejo biti kos samo oni vzgojitelji ki so prežeti katoliške vere in njenih kulturnih vrednot. Če bi bili vsi naši vzgojitelji pravi katoličani ter bi uvaževali katoliške kulturne vrednote, tedaj bi ne imeli danes po deželi toliko porušenih šol, prosvetnih domov, cerkva, požganih vasi in ne na tisoče še svežih grobov. Povejte mi, ali je v teh ljudeh, ki počenjajo tolika grozodejstva, mogoče reči, da imajo le še trohico etike v sebi?! Ali more kdo opravičevati ropanje, ubijanje nedolžnih ljudi in otrok z moralnega stališča? Ali si moremo sploh misliti, da so med ubijalci in njihovimi simpatizerji šolani ljudje, kakor profesorji, učitelji, zdravniki, advokati itd.? Že v starih grških, latinskih poganjskih časih smo imeli filozofske pedagoge slovečega imena, kakor n. pr.: Pitagora, Sokrata, Platona, Aristotela, Cicerona, Seneka, Quintiliana; iz poznejših časov naj omenim le Overberga, Komenskega in Pestalozzija in iz noveše, filozofske pedagogike Herbarta, Zillerja, Doerfelda, Reina, Ottona Willmanna pa našega A. M. Slomška. Vsi ti in mnogi drugi so svoje pedagoške nauke izvajali iz verskih načel. Vsem je religija v pedagogiki centralna os, ali da se izrazim v podobi: Religija jim je deblo, iz katerega poganjajo in rastejo vejice in veje, to so posamezni učni predmeti. Nikjer pa ne zasledimo niti luščinice, s katero bi mogli opravičevati postopanje roparjev in ubijalcev! Vprašajmo pa se: iz kakšnih šol pa so izšli vsi ti grozni ljudje? Na to moremo odgovoriti: iz simultanskih ljudskih, srednjih in nevtralnih visokih šol. Priznamo, da jih šole niso učile takih groznih dejanj, lahko pa trdimo, da jim šole tudi niso dale trdne verske podlage, temelja, ki bi jih varoval pred strašnim, samopašnim, moralnim padcem. Dejanja nam potrjujejo, da vodijo simultanske šole v razkroj vzgoje med domačo hišo in šolo in s tem v razkroj družine, družbe, države — v razkroj življenja samega, namesto da bi vodile v duhovno koncentracijo in asimilacijo. Katoliško vero in iz nje izvirajočo etiko in moralo, ki so za otroke katoliških staršev vzgojne prvine, prezirajo, uničujejo, to pa rodi brezverstvo, kar vodi v končnih posledicah v destruktivnost in prevratnost, kakor nam kažejo dogodki v naši domovini. Moderni svetovni boj gre v smer, ki hoče zatajiti Boga in človeško dušo, kar izvira od tod, ker bi svet rad zatajil vest v sebi.

Simultanska šola se je oprijela zelo krepke in silno razširjene krilatice med učiteljstvom, glaseče se: »Vse iz otroka ven!« Ta krilatica je postala že kar geslo vsemu naprednemu učiteljstvu. Imajo jo za osrednjo točko, iz katere naj žarijo in se zajemajo vse vzgojne dobrine in vrline. Tu pa tiči velika vzgojna zmeta! Ta krilatica se lahko uporablja metodično, nikakor pa ne načelno. Osrednja točka, iz katere je zajemati vzgojne vrednote ne more vendar biti otrok, temveč le Pravzgojitelj, ki je Kristus. On je studenec, iz katerega izvirajo vse vzgojne, izobraževalne in oblikovalne lastnosti, dobrine in vrednote. Iz njegovih naukov izžarevajo žarki svetosti, ljubezni, usmiljenja, odpuščanja in dviganja otroka, človeka k soncu in luči.

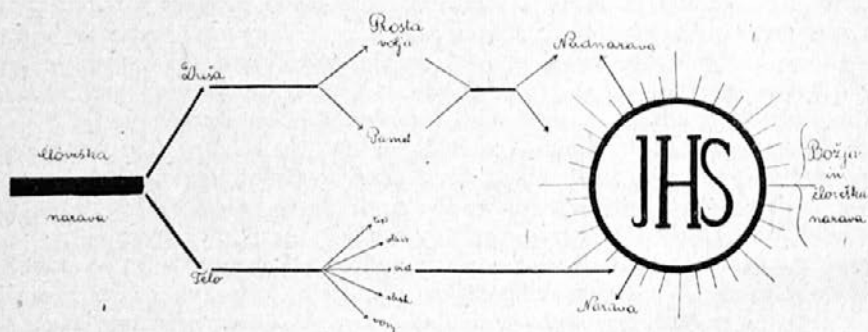
Tako dvigati otroka kvišku pa moremo šele tedaj, ko so se vse te vrednote že natekle v otroško dušo iz studenca Pravzgojitelja, ki naj je, kakor že rečeno — osrednja točka vseh vzgojnih vrednot. Otroško dušo nam je prav lahko primerjati zrahljani zemlji v gredici, v katero sejmo in sadimo biserna semena iz zakladne žitnice Kristusove.

Pa utegne kdo reči: Tudi v simultanskih šolah poučujejo gg. katehetje verouk po dve uri na teden. To drži, drži pa tudi to, da maloverni in brezverni profesorji in učitelji s svojimi 20 do 24 urami na teden v razredu z lahkoto sproti podero vse katehetove uspehe. V tem pogledu velja: Čim slabši so profesorji in učitelji, tem večje negativne uspehe imajo. Za to so nam priče dijaki, ki so odšli v gozdove!

Gesla in načela slovenskih katoliških učiteljev.

Kristus v družini, Kristus v cerkvi, Kristus v šoli in povsod bodi naša osrednja točka vseh vzgojnih vrednot! Vse naše vzgojno delo naj se suče, naj izhaja, se osredotočuje in stremi za tem, da privedemo že otroka v življenje po veri! Kristus je življenje, kakor nam je sam zajamčil z besedami: Jaz sem življenje!

Tako globoko pa ne sega naša simultanska šola. Nji lebdijo pred očmi le svetni cilji. Iz nebogljencek hoče vzgojiti le človeka, ki naj bo zmožen pridobivati si v življenju materialnih sredstev, da bi laže in bolje živel. Za dosego takega polovičarskega vzgojnega cilja tudi niso posebno potrebni kaki posebno visoko etično in moralno stoječi učitelji-vzgojitelji. Za naš totalni vzgojni cilj pa je potrebno več. Če hočemo otroka, ki je še nebogljeno, nerazvito, vzgoje potrebno revše, vzgajati, tedaj moramo najprej poznati vse otroške še v razvoju in rasti nahajajoče se duševne in telesne lastnosti in zmožnosti. Prvo naše pedagoško in psihološko spoznanje pa je, da je zgled za otroka najučinkovitejše vzgojno

Dir. Paul Bergmann, Dresden

sredstvo. Zgledno življenje, ali kakor pravi Nemeč »Vorleben«, je prvi in najgloblji kamen v pedagoškem življenju, česar bi se morali učitelji in vsi vzgojitelji vedno zavedati. Drugo, kar mora vzgojitelj poznati, je človeška narava, ki obstoja iz telesa in duše. Duša oživlja, razsvetljuje, vodi, oblikuje in oduševlja telo. Anima forma corporis, pravi sv. Tomaž Akvinski. Duša je duh — spiritus, Geist — telo je snov. Iz zemeljskih snovi ustvarjeno telo ima petero čutov: vid, sluh, tip, vonj in okus. Vse, kar v naravi pred seboj vidimo, dojemamo s čuti, ki posredujejo med dušo in telesom, zato jih imenujemo tudi vrata mišljenja. Duši pripisujemo pamet (razum), ki jo vodi prosta volja, ki je najvišja duševna zmožnost. Po prosti volji se ravna vse človeško delo, bodisi dobro ali zlo. Poleg naravnega pa imamo tudi nadnaravno življenje. O tem nas uči sv. Cerkev, razodetje, sv. pismo, najbolj pa Kristus sam, ki si je iz nadnaravnega življenja privzel še človeško naravo.

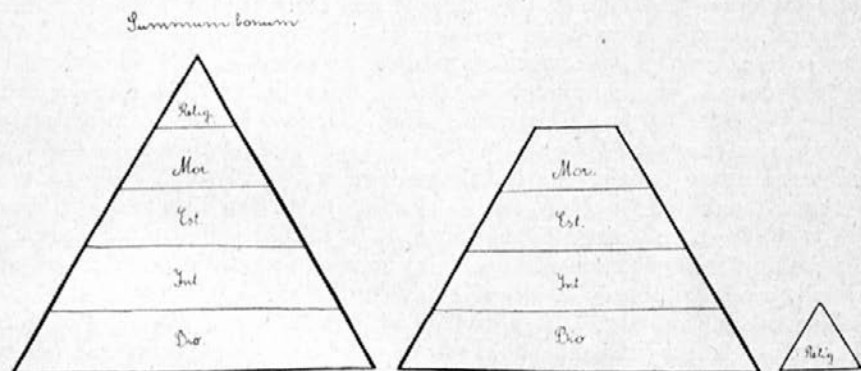
V večjo jasnost si oglejte gornjo skico in spoznali boste, da kdor hoče vzgajati totalno, mora razvijati v otroku vso človeško naravo, oblikovati vse njene dele, to je: dušne in telesne; tedaj poleg čutov tudi pamet in prosto voljo. Simultanska šola ne dela tega. Ne zmeni se mnogo za dušo v verskem smislu, ne za prosto voljo, ne za nadnaravno življenje. Verska šola pa uvažuje vse to, ker je prepričana, da je ravno vzgoja k nadnaravnosti nekaj najvišjega, najpotrebnejšega in neminljivega, vse zemsko pa ostari in preide.

Pa pogledjmo še sledečo skico!

Ob rojstvu otroka je mogoče predvsem gojiti in negovati le telesne zmožnosti, kar nam predstavlja najspodnja plast, t. j. biološka. Polagoma se raz-

vijajo čuti: tipanje, okušanje, vid, sluh in vonj. Sledijo duhovni, umski in tvarni spoznatki, tedaj intelektualni, kar nam predočuje druga plast. Po intelektualnih spoznatkih se odpirajo razgledi po lepem, kar nam označuje tretja plast. Nad to spoznanje se dviga spoznavanje, kaj je prav in kaj napačno, kar nam kaže četrta plast. Najvišja, v ost piramide segajoča plast, je religiozna — Summum bonum — Bog — prastvarnik vsega življenja — vseh stvari in vse sreče! Po redu je tedaj najvišja verska plast. Preko nje ni nobena več mogoča. Vse druge so pod njo in povrh vključene v njen okvir v podaljšanih straneh.

Kako pa je v simultanski šoli? Najvišja vzgojna vrednota (verska) je sneta z vrha in postavljena poleg drugih vrednot, kar pomeni, da je verouk zgolj predmet, kakor n. pr. pisanje, računstvo itd. Simultanska šola tedaj nima predmeta, okrog katerega naj bi bili osredotočeni vsi drugi predmeti, čeprav moderni reformatorji kličejo na ves glas: Koncentracijo v šolo! Gospodje, to je mogoče le v verski šoli, ki upošteva totalni vzgojni namen, ne pa le polovičarski, za katerim stremi simultanska šola. Pa gospodje reformatorji vpijejo tudi po vzgoji

totalnih osebnosti. Prav! Toda tudi teh ne more dati simultanska šola, temveč le verska, ki ima pred očmi zemski in nadzemski človekov namen. Uspehi simultanske šole so v splošnem negativni, prav vidni na žalost po naši mili domovini. Resnici na ljubo pa moramo kot katoličani priznati tudi izjeme. Tudi simultanske šole rode tu pa tam pozitivne vzgojne uspehe. O tem nam pričajo mnogoštevilni mučeniški grobovi po naši Dolenjski in Notranjski, v katere so zagrebli nečloveški krvniki predvsem značajne in verne slovenske ljudi, ki jim je bila vera in domovina vse na svetu. To značajnost jim je pa dala krščanska vzgoja v družini, Cerkvi, pa tudi simultanska šola povsod tam, kjer se je vzgoja v šoli nadaljevala po besedah A. M. Slomška, ki pravi: Cerkev, šola in domača hiša se morajo držati za roke! Žalibog, da je mnogo premalo šol s tako vzajemnostjo! Ta vzajemnost pa ni potrebna le v ljudskih, temveč tudi v vseh meščanskih, srednjih, strokovnih pa tudi v najvišjih šolah. Sodobna grozodejstva nas naravnost silijo in kličejo na ves glas na krov z zahtevo po ustanavljanju in reformiranju našega šolstva v smislu verske šole. Pogled po svetu nam potrjuje, da tam, kjer že imajo versko šolo, ne preživljajo takih grozodejstev, kakršna preživljamo pri nas. Če smo pravi kristjani in zavedni katoličani, tedaj moramo zahtevati: V šolo krščansko kulturo! To, da v naših šolah vzgajajo našo mladino versko nevtralni ali veri naravnost nasprotni učitelji in profesorji, je znak razkristjanjenja naše narodne družbe, ki tiho prenaša vse, kar se v šoli dogaja. In vendar je znano dejstvo, da je duša šole učitelj, profesor — kar nam jasno pove, da bi morali gledati na njih etično in moralno kvalifikacijo z večjo pozornostjo in pravico, ne pa molčati in voljno trpeti in prenašati vse njihove nepedagoške samovoljnosti.

Da bi se mogli staviti učiteljskim in profesorskim zmotnim in blodnim samovoljnostim, je naša sveta dolžnost, sodelovati in budno paziti že pri postavljanju zakonitih šolskih temeljev in ciljev, na katerih naj šole slone in jim služijo. Po že ustanovljenem šolskem programu je prepozno jadikovati in vzdihovati, če se nam delajo krivice po šolah. Enako smo dolžni sodelovati ob vseh mogočih reformah bodisi ljudskih, srednjih, strokovnih in visokih šol. Izmed vseh šol se mi pa vidi reforme najbolj potrebna naša srednja šola, posebno naše učiteljske, ki vzgaja ljudske učitelje, to je najpotrebnejše činitelje pri narodni vzgoji. Učiteljsko in druge srednje šole je postaviti na celoten vzgojni namen, ki je: vzgojiti človeka, da doseže po poštemem zemskem življenju nadzemsko življenje — po materialnem idealno! To bodi naše kardinalno načelo, ki ga ne smemo pustiti nikoli z vidika!

Ali vzgajajo učiteljstvo samo šole?

Poleg šol nam vzgajajo učiteljstvo tudi različna šolska in pedagoška društva, posebno s svojimi glasili. Imeli smo raznovrstna stanovska in pedagoška društva, ki so več ali manj oblikovala svoje člane in delo v šolah. Za ljudskošolsko učiteljstvo je bila Zveza jugoslovanskega učiteljstva največja organizacija, ki je tudi najbolj učinkovala na učiteljstvo in šolstvo, posebno v liberalnem svetovno-nazornem pogledu. Nji je sledila Uju z isto tendenco, dokler se ni spremenila v Juu, to je v stanovsko. Izdajala je Učiteljskega tovariša, ki naj bi bil glasilo za stanovska prava, izdajala pa tudi Popotnika, ki naj bi služil zgolj pedagoškim problemom. Člankov s katoliško versko vsebino pa ta dva lista nista priobčevala, pač pa take, ki so odgovarjali simultanski šoli. Istotako ni imel člankov s katoliško vsebino Srednješolski vestnik, glasilo srednješolskih profesorjev. Enako lahko trdimo o glasilu meščanskih učiteljev, to je o listu Meščanska šola. Versko katoliško pedagoško smer sta zagovarjala le lista Slovenski učitelj, glasilo Slomškove družbe, in pa Vzajemnost, ki pa je tudi prenehala izhajati zaradi vojnih razmer. Povzetek vsega tega nam jasno pokaže, da so bili naši idejni nasprotniki agilnejši v delu na pedagoškem poprišču.

Oglejmo pa si še prav na kratko predvojna pedagoška društva. Prav lepo in zadovoljivo življenje je imela Slovenska Šolska Matica, ustanovljena leta 1900. Izdala je mnogo knjig, ki vsebujejo tudi dobre članke, toda z odločno katoliško vsebino, če izvzamemo življenjepisa škofov Jegliča in Slomška, je v njih kaj malo. Namen Šolske Matice je, seznanjati članstvo z novostmi na svetovnem pedagoškem polju, pri čemur pa se prav nič ne ozirajo Matičarji na novosti katoliškega pedagoškega slovstva, temveč delajo le za simultansko šolo. Za enakimi tendencami stopa tudi Pedagoško društvo, ki prireja predavanja v duhu in smislu načel Slovenske Šolske Matice. Vsak okraj je imel tudi stanovska okrajna učiteljska društva, ki so skoraj mesečno prirejala zborovanja s predavanji, toda o katoliški vzgoji niso imela ta društva nobenih predavanj. Isto lahko trdim o društvu srednješolskih profesorjev, enako seveda tudi o društvu meščanskošolskih učiteljev. Poleg vsega navedenega so imeli še v Mariboru Pedagoško centralo, katere namen je bil, da je s širjenjem tujih knjig delala propagando za svetno-materialno pedagogiko. Ta pedagoška centrala je vrhu tega prirejala tudi večkratne pedagoške tečaje in pedagoške izlete v kraje, kjer so se pečali intenzivneje s poskusi novodobnih reformatorjev, ne vem pa, da bi bili kdaj šli v kraje, kjer imajo versko šolstvo, čeprav vedo, da te vrste šol prav dobro uspevajo.

In kaj moremo mi vsemu temu organiziranemu prizadevanju in delu nasproti pokazati? Slomškovo družbo, ki jo vzdržuje le nekaj stotin učiteljstva, duhovnikov, profesorjev, toda še ne vsi tisti, ki veljajo v javnosti kot zavedni katolici! Družba, ki bi morala biti zaradi krščanskih katoliških pedagoških načel

najmočnejša trdnjava, se mora boriti za obstanek in to le zaradi nebržnosti katoliških učiteljskih in drugih krogov. Brez zamere z desne ali leve! Navedel sem vse to zaradi vprašanja bodoče slovenske šole, ki je nujno potrebna za obstanek krščanstva in z njim združene slovenske narodnosti. **Pade vera, pade narodnost.** V šolo Jezus, ne Cezar!

Dostavek: Pri sestavi referata sem jemal v poštev razmere, ki jih preživljamo in nekoliko tudi nastopno pedagoško literaturo: Josef Kroh: Zur Frage der Bekenntnisschule; Otto Willmann: Aus Hörsaal und Schulstube; P. S. Fr. Raue: Christus al Lehrer und Erzieher. I. S.

Dr. L. Puš:

Viri vzgoje in izobrazbe na deželi*

Človek je po telesni strani iz snovi. Tako nas uči naš razum, tako je trdno dokazano v prirodoslovju in tako veli božja beseda: In je napravil človeka iz ila zemlje. Z zemljo smo po telesu v najožjem sorodu, ona je naša telesna mati. Kar potrebujemo za telesno življenje, dobivamo od nje. Kako bi bilo po vsej ozki bližini mogoče, da bi mati zemlja ne bila bogat vir ne le našega telesnega, ampak tudi duhovnega razvoja? Saj je vendar vsa duhovnost nujno odvisna od telesnosti. Tomaž Akvinec je postavil načelo, da ničesar nimamo v razumu, česar bi ne bilo prej v čutih. Čuti so pa telesne funkcije. Zato pa je tudi oni del vzgoje in izobrazbe, ki je po sebi čisto duhovne prirode, navezan nekako na telo in po njem na zemljo.

Kdor živi zemlji tako blizu kakor podeželski človek, zlasti kmet, ve, kakšna je »šola« matere zemlje. Kdor je kdaj od sedanjih mestnih ljudi s polnimi prši — pa kaj več kot borih 14 dni ali mesec na počitnicah — vdihaval razkošni vonj zoranih brazd in se iskreno, brez civilizacijske navlake, zatopil v tajno snovanje zemlje, ta ve, kako neubranljivo osvajajoča in toploprisrčna, pa tudi trda in neizprosna je njena vzgoja; ve, kako neprekosljivo nazoren je njen nemi pouk. Kdor je kdaj bil v njeni šoli, se njeni vzgoji in njenim naukom popolnoma ne more izneveriti nikoli.

Nekateri znanstveniki dokazujejo, da tako zvani geopsihični vplivi zemlje, ki učinkujejo na telesno staniče, katero nosi duševne pojave, nekako soodločujejo celo pri telesni postavi človekovi. Da pa tudi duševna dejstvomovanja izvirajo iz narave zemlje, je znano, saj deluje narava na človeka stvariteljsko in ga bogati.

Za naš namen bo zadostovalo navesti nekaj primerov takega vzgojnega delovanja zemlje na človekovo duševnost.

Že površinska oblika zemlje (geomorfološki element) ima znaten vpliv na človeka in njegovo dušo. To nas uči skušnja. Če primerjamo psihološke značilnosti ravninca in gorjanca, bomo naleteli na razlike v njunem duševnem sestavu. Dolinec je zaradi lažje borbe z zemljo po značaju na splošno manj odporen, tudi manj trmoglav. Gorjanec pa je trd in nepremakljiv kot njegove gore. Oba vzgaja po svoje zemlja.

Na človekovo duševnost učinkuje tudi sam površinski sestav zemlje. Ljudje iz rodovitnih predelov se v mnogočem, zlasti pa v svoji marljivosti, vidno razlikujejo od ljudi, ki se za vsako pest plodne in rodne prsti borijo s kamenjem in grmovjem, z deročimi potoki in hudourniki. Zemlja in njeni pojavi si priličijo prebivalca in ga tako »vzgojijo« in »izšolajo«, da mu je življenje na tistem koščku zemlje sploh mogoče. Le premislite, kaj bi počel recimo naš Prekmurec v kameniti Suhi Krajini ali pa celo na Krasu!

* Tudi ta sestavek — kakor lanski — je vzet iz večjega avtorjevega vzgojeslovnega dela in ni povsem zaokrožen, ker je iztrgan iz celote.

Nič manj ne »šola« zemlja svojih zemljakov z različnimi rastlinskimi kulturami. Kjer raste vinska trta in furmani po belih cestah sladko vince vozijo, si je zemlja z vinsko trto vzgojila čisto poseben tip kmečkega človeka in gospodarja — kakor pravi pesem: za čašo vinca rujnega, pošten kristjan življenje da. Njemu je trta in vinski hram več ko pol življenja; če izgubi vinograd, je po njem. Tudi vino samo stori svoje i v organizmu i v duševnosti, celo pri otroku se začne. Vpliv zemlje in njenega plodu je očividno.

Tudi živina, ki je proizvod zemlje, napravi svoje. Kjer se kmetje pečajo bolj z volorejo, so po nekaterih lastnostih svojega značaja nekoliko drugačni od onih, ki se ukvarjajo pretežno s konjerejo. Z volom ne moreš na dirko! Obe panogi živinoreje sta pa v nekih tehtnih odnosih z zemljo in njenimi kulturami. To potrdi vsak strokovnjak.

Se bi se dalo naštetj kaj zglede, kako zemlja in njeni produkti zares do gotove mere oblikujejo človekovo duševno strukturo. A to ni vse in ni niti najvažnejše. Bolj nas zanimajo splošne posledice takšnega oblikovanja, ki dajo deželanu poseben psihološki pečat. Oglejmo si jih nekaj!

Umerjenost in hladnokrvnost je prav tipična lastnost podeželskega človeka, ki ga vidno razlikuje od meščana ali tovarniškega delavca. Enakomerni ritem narave brez prehitevanja, kjer se ne da prav nič prisiliti in pospešiti, je učinkovit uravnalec vaše duševnosti. Kmečka ravnodušnost vzbuja pri nervoznih n same sebe prehitevaajočih meščanih pravo občudovanje.

Vztrajnost je neprecenljiva lastnost deželana, ki se je naučil v šoli narave. Kadar bi meščan že zdavnaj vrgel puško v koruzo, kmet vztraja in ne obupa. V vzgojni šoli matere zemlje se je naučil resnice, da po neuspehu in nesreči vendarle spet in vedno posije sonce in zemlja rodi na novo.

Pridnost se nemara nikjer tako uspešno ne vzgaja kakor v šoli narave. Sicer je res, da uspeh obdelovalca zemlje ni odvisen izključno od njegove pridnosti in vestnosti, vendar je pridnost končno le malokje tako bogato poplačana kot pri zemlji. Če dva kmeta vsejeta na enako dobro njivo enako seme, pa eden pridno obdela, marljivo okopava in čisti plevel, drugi pa ne, bo v pridelku razloček kot noč in dan. Zemlja vsako kapljico znoja skrbno plačuje. Tako ga noben urad, nobena delavnica in nobena tovarna!

Potrpežljivost je gotovo zelo dragocena poteza v človeški duševnosti, ki pomaga človeku do velikih reči. Ne imeli bi danes vseh mogočih izumov, če bi izumitelji ne bili skrajno potrpežljivi v svojih poskusih. Zemlja je učiteljica potrpežljivosti: zakaj potrpeti je treba v izboljševanju njene produktivnosti, ki se ne pokaže takoj, potrpežljivo čakati na dolgo dobo pri raznih kulturah, da trud poplačajo (n. pr. sadiš drevje, a sadje boš obiral šele čez več let, zasajaš nov gozd, a sekali ga bodo morda šele vnuki itd.). — Podeželski človek zna vse drugače potrpeti kot meščan — a potrpežljivosti ga uči zemlja, ki plačuje marsikaj na dolgo dobo.

Naj bo zglede dovolj! Pokazal sem, da je zemlja velika oblikovalka duše, pokazal pa zato, da bi utemeljil zahtevo, da mora vsak vzgojitelj in učitelj na deželi pri svojem izobraževalnem delu resno vzeti za osnovo psihološke učinke te prevažne vzgojiteljice in graditi na osnovah njene vzgoje. Če ravna drugače, zapravlja dragoceno vzgojno gotovino in celo ruši enotno duhovno strukturo podeželskega človeka.

Drugi studenec in temelj vzgoje in izobrazbe na kmetih je družina. Ta je sicer tudi v meščanskih in industrijskih krogih važen činitelj pri vzgajanju in izobraževanju mladega, pa tudi že odraslega človeka, vendar želim poudariti, da je na deželi vplivanje družine na človekovo duševnost vse močnejše, enotnejše, pa tudi bolj pozitivno.

O kmečki družini, ki je zajednica skupnega dela, prebivanja in doživljanja, sem obširneje govoril že v svojih razpravah »Kmečki stan« in »O kmečki duši«.

Tam povedanega ne bi rad ponavljal. Samo ono bi še enkrat podčrtal in dopolnil, kar se zdi posebno pomembno za naše tu postavljeno vprašanje, kako družinsko življenje na kmetih vzgaja mladega človeka drugače kakor mestno.

Na kmetih je osredje vsega, s čimer je zaposlen človekov um, njegova volja in njegovo čustvovanje — domačija in njeno dobro. S pojmom domačije pa ni obsežena le domača hiša z gospodarskimi poslopji, vrtom, polji, travniki in gozdom, marveč so vključeni vanj tudi vsi ljudje, ki na domačiji delajo, torej starši, otroci in posli, pa tudi sorodniki (stric ali teta) ter stari oče in stara mati. Na ta način se območje podeželske družine vse bolj razširi, kakor je to običaj v mestih, kjer družinskih udov ne veže niti skupno torišče, niti skupni cilj dela.

Skupno torišče dela na deželi je obdelovanje zemlje z vsemi stranskimi vejami. Člani družine ne gredo, kakor v mestu, ta v delavnico ali trgovino, drugi v urad, tretji v tovarno, četrti v to ali ono šolo, kjer se pripravlja na svoj specialni poklic in v njem že kolikor toliko živi. Ko se takšna družina zvečer snide, je podobna delniški družbi, vsak njen odrasli ud ima svoje posebne načrte in posebne cilje. Zato se misli vsakega sučejo v njegovem lastnem poklicnem krogu: skupaj prebivajo prav za prav samo bolj zaradi tega, ker je bolj ekonomično imeti skupno stanovanje in skupno kuhinjo.

Kmečka družina je v tem pogledu čisto kaj drugega! Podobna je zadrugi, kjer služijo vsi enemu samemu smotru: napredku domačije. Vsi delajo na njej, vsi od nje živijo in vsi so povsem odvisni od njenega uspevanja ali nazadovanja. Ne dobro posameznika, pač pa dobro doma je osrednje gibalo podeželske družine. Ta bistveno različna nastrojenost kmečke družine od mestne učinkuje z močnimi posledicami že na majhnega otroka, ki je prav kmalu vključen v to delavno skupnost. V njegovo dušo riše izrazite občestvene, organsko-skupnostne poteze, kakršnih v mestu težko najdemo. Vzgojni učinki v to smer se raztezajo tudi na doraščajočo mladino.

Ker je domačija osredje dnevnega skupnega dela, je tudi doživljanje družinskih članov v miselnem, hotenjskem in čustvenem oziru enotno, skupno. Vremenske nesreče se na kmetih vsi enako bojijo, saj prizadene vse, ker prizadene domačijo. Težko bi našli podoben primer v mestu; če enega zadene gospodarska nesreča, so večidel drugi manj prizadeti ali pa sploh niso. Tudi skupnost doživljanja na deželi zapušča v duši precej svojevrstne sledove, ki oblikujejo notranjost po enotnejšem vzorcu. Tudi enotno doživljanje je močan in pozitiven vzgojni činitelj, ki zapusti v človeku sledove, na katere je šele mogoče uspešno graditi pravilne in globoke odnose med človekom in njegovim bližnjim. A ti sledovi se v mnogočem razlikujejo od mestnih.

V mestu nasloniti občestveno vzgajanje na družino in njene zajedniške osnove, bo skoraj nemogoče. Saj je otrok in mladostnik domala le na cesti, pri igri, športu, v kinu ... kolikor ni v šoli. Vpliv doma in družine je malenkosten, če ga je sploh še kaj. Kar vprašajmo očeta in mater v mestu, kako je vendar to, da sta njun sin ali hči napravila tak in tak korak, ki ga ni lahko spraviti v sklad z etosom družine, pa nam porečeta, da na svojega otroka sploh nista imela nobenega odločilnega vpliva več, odločali so činitelji izven družine. Skušnje komaj minulih dni so to resnico potrdile več ko enkrat.

Dežela pa še varuje družino in jo bo, ker drugače biti ne more. Brez družinske vzajemnosti ni kmetij, brez nje ni napredka niti pri podeželskem obrtniku, še najmanj pa pri revnih hišarjih in na malih posestvih. Tu je družina še in bo oni trdni temelj, na katerega brez skrbi gradiš vzgojno in izobrazbeno prizadevanje v šolah, društvih in drugih izobraževalnih ustanovah. Nikoli pa nikar podirati, kar je zgradila in gradi domačija pozitivnega! So seveda tudi negativne strani v vzgoji kmečke družine: pojavi kastovstva, družinskega egoizma do sosedov in še druge nevshečne in škodljive,

naravnost strupene zeli, ki marsikje bohotno ženejo iz podeželskih hiš. Nič si ne zakrivam oči pred njimi. Vendar ne uničijo pozitivnih, ki so tu in bodo ostale, a jih v mestu ni. In za te gre!

Tretji, nič manj močan, če ne močnejši temelj za vzgojno dejavnost je Bog. Okrog Boga in vere vanj se suče vse življenje pristnega deželana. Življenje na deželi je izrazito in do najtanjših viter prepletено z religioznostjo. Vera v božanstvo je slehernemu človeku od narave zasajena v dušo. Zgodovina nam ne pripoveduje niti o enem samem narodu, ki bi ne bil častil Boga ali bogov po svoji šegi. Resnično brezvernega človeka sploh ni. Zanikavali so in še taji nekateri osebnega Boga, a neko vsemoč, pa naj ji pravijo absolutna ideja ali absolutna tvar, ali kar koli, priznava vsak, ker jo mora priznati. Vsakdo mora — če je pravičen in ljubi resnico — tudi priznati, da v neko božanstvo veruje v skritem koticu svoje duše, čeprav to »vero« zanikuje in jo preganja. Po starih modrijanih (Homer, Ciceron, Vergil, Seneka itd.) je zapisal sv. Avguštin čisto resnico: »Nemirno je človeško srce, dokler se ne spočije v Bogu.« Sokrates je zaklical pred smrtjo: »Ravnajmo, kakor nas Bog vodi.«

Teža nad dva tisoč let starega naročila poganškega modreca se drži podeželski človek še današnji dan. In dela in ravna, kakor mu veleva božji zakon v duši, ki je vsajen v človeško naravo. Kmečki človek veruje v Boga s srcem, z naturo, ne z razumom in učenostjo. Njegova vernost je postulat njegovega lastnega naravnega življenja in pa tesnega sožitja z naravo, zemljo in njenimi tajnimi močmi.

Vzemi kmetu vero v Boga, pa si zamoril v njem kmeta. Tak človek je kvečjemu še kmetovalec (Landwirt), a kmet (Bauer) ni več. Sposoben je pomeščaniti se do kraja. Vzemi pa meščanu vero v Boga, si v njem iz »kmetavzarja« šele napravil pravega meščana, ki mu sodi k njegovi meščanski zavesti vsaj nekoliko brezverstva, če hoče biti moderen in polnokrven meščan. Ta kasta »purgarjev«, ki se jih še drži podeželska prst, je najbolj obžalovanja vredna plast meščanske polinteligence: norčuje se iz kmetov, da so zaručani in zarobljeni prismodeži, ki letajo po božjih potih in molijo rožni venec. Pa so v resnici pristni kmečki ljudje nedosegljivo nad njimi glede pametne doslednosti. Zakaj do zadnjih odtenkov religioznega življenja je dosleden kmet in pa pravi, resnični izobraženec; med meščansko »inteligenco« pa oni, ki niso prešerno zavrgli primarnih osnov kmečkosti v svojih dušah. Vse ostalo je nedosledna raja in brezoblična gmota ljudi, ki so v svojem religioznem življenju odvisni od ulice, ki vero, če kaže, zavržejo, kadar pa drugače kaže, jo obešajo na veliki zvon. Hodijo v cerkev iz navade, za razvedrilo in spremembo, kakor gredo tudi v teater ali kino. Samo kadar jih hude težave stisnejo za grlo, postanejo naenkrat od sile verni, obletavajo cerkve in prosijo vse svetnike in svetnice za pomoč. Če pomoči ni, modro odločijo: »Saj ni Boga, ker nam ne pomaga...«

Takšne vernosti kmet seve ne pozna. Zanj je božanstvo stvarnost, ki gospodari nad življenjem in smrtjo, ki kaznuje in plačuje že na tem svetu, a zadnji obračun je po človekovi smrti. Od Boga je vse razen hudobije, ki je hudičevo delo. To je pristna naravna vernost, kakor so jo učili stari pogani, a obžarjena in prečiščena z razodetim naukom. Svoje korenine poganja v magičnost, kakor vsaka vera sploh, a iz primarne magične, vražarske podlage raste, prekvašena z naukom Jezusovim, v močno osebno religioznost. Takšna je vernost pristnega deželana, ki se od lahke povprečne meščanske religioznosti močno loči v tem, da ima v sebi najodličnejše pozitivne elemente, ki jih mestni masi manjka. In pa v veliki logični doslednosti, ki jo kaže kmetovo versko prepričanje in življenje po veri.

Kmečka vera je zelo realistična in navezana na zunanje oblike. To na sebi ni nič hudega — drugačna niti biti ne more, če naj bo pristna. Kolikor pa je »obodnega« v kmečki vernosti danes morda preveč (in ga je »v resnici), bi tre-

balo raziskati, kdo je kriv. Morda je tudi v razlaganju verskih resnic po katekizmu preveč vnanjosti, »oboda«, pa premalo žlahtnega jedra. Kvarno vpliva gotovo tudi meščanska religiozna miselnost podeželskega izobraženstva. Pa o tem drugje. Tukaj mi je šlo za to, da predstavim bralcu dve podobi religioznosti in nakažem, kako je na kmetih vernost še močna podlaga za vsakršno vzgojno in izobraževalno udejstvovanje in živ studenec neizčrpanih življenjskih žlahtnih sil za vse, kar je dobrega. O mestu bi si kaj takšnega v tem obsegu nikakor ne upal trditi.

Verouk VI.

V lanskem letniku »Slovenskega učitelja« je dr. France Ambrožič napisal »Didaktične in metodične pripombe k Pogačnikovemu Verouku VI.« Pa to niso zgolj »pripombe« k učbeniku, temveč: 1. splošen oris vzornega učbenika, 2. kritika novega učnega načrta za višje razrede srednjih šol in 3. kritika učbenika za šesti razred. Tem pripobam hočemo dodati pojasnilo, po kakšnih vidikih in po kakšni metodi smo Verouk VI. sestavili. Odgovoriti hočemo le na kritikove glavne pripombe; s tem pa bomo dejansko pojasnili tudi druge.

1. Kritik v prvem delu svojega članka slika, kakšen naj bi bil vzoren sodobni učbenik, pri čemer se sklicuje na novejšo katehetskino slovstvo. Tudi sestavljalci smo se najprej po tem vprašali. Naj pojasnimo, kakšnih smernic smo se držali pri pisanju Verouka VI.

Sestavljalci Verouka VI. smo upoštevali predvsem »metodična navodila k novemu učnemu načrtu«, ki jih je po nalogu katehetskega kongresa v Djakovem za višje razrede napisal dr. Nikola Kolarek in priobčil Katolički list v Zagrebu februarja 1941. Ta navodila so, žal, le splošna, podrobna za višje razrede pa so doslej izšla samo za peti razred. Ta splošna navodila naročajo: »Verouk v višjih razredih se navezuje na pouk v nižjih razredih. Namen je, da pokaže upravičenost religije in njeno življenjsko vrednost ter da verske resnice včleni v sintezo katoliškega naziranja o svetu in življenju. Zato bo verouk v višjih razredih prikazoval razložene verske in npravne resnice. Posebej bo jasno prikazoval odnos med vero in znanostjo. Tako bosta dogmatika in morala tvorili jedro verskega pouka v višjih razredih. Okoli njiju pa se uvrščajo cerkvena zgodovina, liturgika in branje svetega pisma. S tem je že poudarjena misel koncentracije... Dogmatika bo, potem ko so njene osnovne resnice utemeljene, seznanila dijake z zakladom razodetih verskih resnic. Ne bo se pa zadovoljila samo s tem, da dokaže obveznost njih priznavanja, temveč se bo trudila, da poudari tudi njihovo važnost in vrednost za življenje, pa tudi njihovo lepoto, kakor se odraža v liturgiji in umetnosti.« To so navodila, ki smo jih sestavljalci prejeli od domačih katehetskih teoretikov, ki so sestavili tudi novi učni načrt.

Ozreti se je bilo torej tudi po svetu in se razgledati v živahnem katehetskem gibanju med drugimi narodi, kolikor nam to ni bilo znano že po poklicni dolžnosti. Tako smo upoštevali pri svojem delu zahteve, ki so jih glede načrta, metode in učbenikov stavili mednarodni katehetski kongresi, zlasti oni v Münchnu (1928) in Bruslju (1930 — Sullerot, in 1934 — Vieujean), ter napisali katehetskino teoretiko in dušni pastirji mladine vobče, zlasti Junglas, Diess, Tóth, Pfliegler in Trstenjak. To je bilo tem bolj potrebno, ker je naš novi načrt nastal prav pod vplivom teh svežih, prerajajočih tokov med drugimi narodi. Glavna zahteva tega gibanja glede učbenikov je bila, naj učbenik ne bo kompendij teologije, temveč »življenjska knjiga«, napisana v jasnem in toplem jeziku. Iz istega razloga se je moral novi učbenik precej oddaljiti od dosedanjega Pečjakovega za šesto šolo.

Na podlagi tega študija in skušenj svojega praktičnega katehetskinega dela — sestavljalci so vsi kateheti — smo si napravili načrt, kako bomo učbenik

napisali. Dodamo naj, da je Verouk VI. pri nas prvi učbenik, ki je sestavljen po novem učnem načrtu. Pripomniti je treba tudi to, da smo bili glede obsega vnaprej vezani in je zato moralo biti marsikatero poglavje obdelano na kratko.

2. Kritika moti v Verouku VI. neka dvojnost, ki da se kaže v knjigi v celoti, najbolj pa v poglavjih o Kristusu, od katerih da zgodovinska spadajo v peto šolo; pravilno pa kritik to dvojnost v veliki meri zvrča na učni načrt.

K temu moramo reči, da so učni načrt odobrili in predpisali vsi katoliški škofje bivše Jugoslavije. Sestavljalci učbenikov načrta brez dovoljenja cerkvene oblasti ne morejo spreminjati, temveč se morajo po njem ravnati. Delitev tvarine po sedanjem načrtu se dá pa tudi zagovarjati. Sestavljalci načrta so nedvomno imeli za tako razvrstitev tvarine dovolj tehtne vzroke. Če pa bo večina naših katehetov mnenja, naj se učna tvarina za peti in šesti razred razvrsti nekoliko drugače, bo pač treba učni načrt na zakonit način spremeniti.

3. Najvažnejša pripomba, ki jo je o Verouku VI. zapisal kritik, je ta, da je knjiga v svojem jedru pisana po teološki, to je znanstveni, ne pa po katehetskimi, to je psihološki metodi. Začne pač, tako pravi kritik, s katehetskimi uvodom, tudi konča s katehetskimi uporabami, ki je celo po posebnem tisku ločena od razlage, a jedro, razlaga sama, je teološko obdelana znanstvena teza. Zlasti izjave cerkvenega učiteljstva pred razlago kritiku niso všeč.

Kritik ni upošteval, da na sestavo učbenika vpliva tudi učna tvarina sama. Verouk VI. gradi na temelju petošolske tvarine, kjer se obširno utemelji nauk o Cerkvi kot nositeljici in varuhinji razodetja. Zato Verouk VI. dogmatične resnice, ki jih uči Cerkev, razlaga in pogloblja na podlagi virov, iz katerih Cerkev sama zajema. Tako sprejema dijak nauk Cerkve kot nezmotne učiteljice božjega razodetja v celoti, še preden se vanj vglobi, nikakor pa ga ne sprejema zato, ker bi ga iz dokazov šele uvidel. Tako stoji v središču pouka dejansko vedno Kristus, ki nas v Cerkvi uči. Zato nikakor ni umestno vpraševati, kakor vprašuje kritik, ali je v središču knjige Kristus ali Cerkev, ko je Cerkev med nami živeči Kristus. Za tako metodo, da razlagamo nauk, ki nas ga uči Cerkev, po sintetični metodi iz virov — kako naj neki dogme drugače razlagamo — smo se morali odločiti, če smo hoteli nadaljevati tvarino pete šole. Pri nas je profesor Grivec dovolj često poudarjal potrebo takega metodičnega postopka. Dostavimo naj tudi, da je tak postopek odobril tudi predavatelj katehetike na ljubljanski teološki fakulteti, profesor dr. Josip Demšar. Isto metodo zahtevajo dalje n. pr. tudi Nemci: »Višja šola začne s poglobljenim naukom o Cerkvi kot varuhinji razodetja. Na tej podlagi zida potem nauk o Bogu, o Kristusu in o katoliškem človeku (morala); pri tem pa obilno uporablja sveto pismo.« (Où en est l'enseignement religieux, str. 239.)

Navajanje lažjih izjav cerkvenega učiteljstva na začetku razlage pa še nikakor ne spreminja metode in se celo sklada s kritikovo lastno zahtevo, da spadajo v uvod »slovesne izjave cerkvenega učiteljstva, če so količkaj znane ali laže formulirane«. Če hočemo avtoriteto živega cerkvenega učiteljstva poudarjati, je tako ravnanje psihološko naravnost potrebno.

V Verouku VI. res utemeljujemo nauk Cerkve s svetim pismom, izročilom in umskimi razlogi v ločenih odstavkih, včasih zaradi preglednosti celo s številkami. Za to preciznost smo se odločili po starem učnem pravilu: Qui bene distinguit, bene docet. Kar hočemo, da se dijaki res natančno nauče, to jim moramo podati v natančno določeni obliki. Saj teoretiki zelo priporočajo dobro dispozicijo in jasno delitev in jo n. pr. zelo pohvalno omenjajo pri francoskih učbenikih, ki jih je napisal Boulenger. In tudi kritik sam si želi »preglednost in logično jasnost«, ki naj jo jemlje učbenik iz »strokovnega sestavka«. Zmote in ugovore pa omenjamo vedno h koncu, s čimer smo hoteli uveljaviti metodo sodobne apologetike, ki hoče s pozitivno in toplo razlago osvojiti um in srce in s tem ugovor dejansko že razorožiti.

Verouk VI. dodaja na koncu v ležečem tisku misli za uporabo; te naj bi katehet porabil za vplivanje na srce in voljo, dijak pa more v njih odkriti vrednost in važnost dogme za življenje. Kritik bi imel te misli rajši raztresene med razlago. Menimo pa, da je temeljita uporaba mogoča in uspešna šele na koncu razlage in da je vplivanje na srce in voljo zadeva kateheta, ki mora to najvažnejšo nalogo kateheze opraviti z izbranimi besedami sam. Tako so te misli na koncu učne enote pač povsem v skladu s katehetskimi načeli. Ugovor, da se teža besedila dijak ne bo učil in da je zato vse to odveč, ni stvaren, ker uporabe nihče ne bo zahteval na pamet in ker to, kar naj vpliva na srce in voljo, vobče ni stvarina za memoriranje. Sicer pa se prav kritik ponovno izreka zoper učenje na pamet.

Po teh pojasnilih menimo, da takemu načinu obdelave ne gre očitek teološke metode. Morda se sestavljalcem učbenika res ni posrečilo dati knjigi dovolj neprisiljene toplote, morda je obdelava težke tvarine sem in tja za dijaka preresna, vendar je uporaba katehetskine, to je psihološke metode pri vseh odstavkih vsaj dovolj vidna.

Kritik je o Verouku VI. zapisal svoje mnenje. Knjigo uporabljajo tudi drugi kateheti že drugo šolsko leto. Tudi ti bodo sestavljalcem povedali o njej svoje mnenje in morda nasvetovali kake spremembe. Sestavjalci bodo utemeljene želje rade volje upoštevali in tako bomo morda le dobili učbenik, ki bo ustrezal vsem sodobnim zahtevam. Seveda velja to tudi za vse druge učbenike, ki bodo izšli po novem učnem načrtu.

Pisec in sestavljalec.

Vinko Brumen

Bodimo značajni

A. Kaj se to pravi »biti značajen«?

1. Dva pomena besede »značaj«.

Besedo značaj uporabljamo v dveh pomenih:

a) V psihologiji in karakterologiji nam je »značaj« — »način, kako se človek odloča vpričo danih motivov« ali pa »nekak bolj ali manj stalni (konstantni) vzrok, da kdo ravna prav tako (in ne drugače), kakor opazamo« (Ozvald, Osn. psihol., 204). Z drugimi besedami bi mogli reči, da nam je značaj le druga beseda za tako ali drugačno duševno strukturo, za tako ali drugačno obliko doživljanja in ravnanja. Po razlikah v značajih razlikujemo potem razne tipe ljudi, kakor jih pozna karakterološka in tipološka literatura nešteto.

b) Drug pomen dobi beseda »značaj«, kadar pravimo o nekom, da je trden ali šibek značaj, da ima značaj ali pa je brez značaja. »Človeku n. pr., ki vsekdar počne to, kar mu všepetavajo okoliščine, odrekamo značaj, češ — vetrnjak« (Ozvald, tam 205), ker nam je značaj pač »človek z voljo, ukoreninjeno v resnici« (Ušeničnik, Izbr. sp. II, 215), resnica pa ostane, je zmeraj ista in stalna. Pri taki rabi ima beseda značaj etični ali moralni pomen.

2. Pomen besede »značajen«.

Ker je beseda »značajen« iz samostalnika »značaj« izpeljani pridevnik, bi pričakovali, da ima enako samostalniku tudi dvojni pomen.

a) V prvem pomenu bi se »biti značajen« reklo, imeti neko duševno strukturo ali podobo. Toda v tem smislu ima vsakdo nekak značaj, je torej na neki način značajen. Iz teža je jasno, da v tem pomenu besede »značajen« ne moremo uporabljati v zahtevi, da n. pr. bodimo značajni.

b) Ostane nam še drugi, etični pomen besede. Značajen nam je torej le »človek z voljo, ukoreninjeno v resnici« (Ušeničnik), ki v svojem dejanju in nehanju izkazuje čim bolj čvrsto in enotno usmerjenost, čigar prizadevanje, dejstvo-

vanje, načrti, obnašanje, praznovanje in zlasti še vrednotenje diha nekak slog (Ozvald). Drugače bi morda dejali, da je značajan človek, ki živi in ravna v zvestobi pravim načelom in zato izkazuje njegovo življenje stalnost in enotnost.

3. Prava načela.

Kot prvi razpoznavni znak značajnega človeka torej lahko imenujemo zvestobo pravim načelom. To pa so »vodilne misli, ki ravnajo naše spoznanje in delovanje«, ki mu »kažejo cilj, smer, pot, sredstva« (Ušeničnik, Knj. o nač. I, 7; Izbr. sp., II, 203). Prava načela so seveda lahko le resnične misli. Resnica pa je »skladje spoznanja z objektom« (Ušeničnik, Izbr. sp. VII, 84), zato so resnične le tiste misli, ki odgovarjajo resničnim dejstvom. Za življenjsko vodilo si je mogoče izbrati tudi neresnico ali zmoto in v nekem smislu je lahko značajan tudi človek, ki se da voditi zmoti — če je prepričan, da je resnica, ter se pošteno trudi, da dosledno in v zvestobi tej misli uravnava vse svoje dejanje in nehanje; tako značajnost pa bi mogli imenovati tragično. Za pravo značajnost, ki je vreden cilj človekovega teženja in hotenja, pa morajo biti vodila resnična načela ali krajše: resnice.

Da pa neka resnica lahko postane življenjsko vodilo, mora postati človekovo živo prepričanje. Ni torej zadosti, da nanjo le trči, tudi sprejeti jo mora, osebno se mora postaviti za njo. Temu pa se mora končno še pridružiti njegova volja, da objektivno resničnim in za resnico spoznanim načelom tudi sledi, sledi zvesto in stalno v vsakem primeru, tudi če to terja kakih žrtev.

4. Stalnost doživljanja in ravnanja.

Drugi razpoznavni znak značajnosti je stalnost doživljanja in ravnanja. Značajan človek v enakih življenjskih položajih vselej enako ravna. Če ga dobro poznamo, lahko s precejšno zanesljivostjo vnaprej povemo, kako bo ravnal v danem položaju (Ozvald). Nanj se moremo zanesti, da bo storil, kar je obljubil, ohranil zase, kar smo mu zaupali, in podobno.

Od take simpatične stalnosti ali doslednosti pa moramo razlikovati trmasto vztrajanje v zmoti, napaki ali navadi, pa tudi v obleko načel zavito odmaknjenost življenju. Prvo označuje n. pr. človeka, ki kadil in hoče kaditi, ker da hoče biti svoboden, češ da so nekadilci sužnji nekih fiksnih idej in se niti ne morejo odločati za kajenje ali proti njemu, dočim svoboden človek lahko izbira med obojim in seveda — v praksi — izbere kajenje, ker mu je postalo »železna srajca«. Marsikdo se tudi »principielno« ogiba vsem, dejansko perečim življenjskim vprašanjem in se zabubi v ozki krog svojega poklica, stroke ali stranke ter se tako izogiba nujnosti, da bi svoja »načela« moral popraviti.

Zvestoba pravim načelom in iz nje izvirajoča stalnost doživljanja ni sužnost. Saj smo jih spoznali kot resnice in šele iz prepričanja o njihovi resničnosti smo se prosto odločili, da se bomo po njih ravnali. Taka zvestoba pravim načelom, po prosti odločitvi zaradi prepričanja o njihovi resničnosti pa je nujen pogoj značajnosti. O prosti odločitvi moremo seveda govoriti le tedaj, kadar se odločimo zares le zaradi spoznanja resničnosti in ne pod vplivom ali pritiskom od zunaj (drugi ljudje ...) ali od znotraj (strasti ...)

5. Enotnost dejanja in nehanja.

Značajnosti ne označuje le stalnost, nego vprav tako enotnost dejanja in nehanja. Vse življenje značajnega človeka mora imeti svoj stil ali slog, mora biti tako, da je v resnici izraz enega in istega človeka, ki torej ni zvest le svojim načelom, temveč obenem zvest tudi sam sebi. V ta namen mu ne zadostujejo le prava načela, ta morajo v njegovem spoznanju in življenju biti tudi urejena v enoten sestav ali sistem, ki je zgrajen hierarhično, kjer so manj važna načela podrejena važnejšim, vsa pa enemu glavnemu in prvemu načelu.

6. Brez polovičarstva.

Kdor je značajan, tudi ni polovičar; kar je spoznal za resnično in pravo, to izpoveduje, po tem se ravna. Sprejema ne samo vsa načela, ki logično slede iz

prvega, nego prav tako vse obveze in dolžnosti, ki slede iz njih. Vprav to zadnje je zelo važno: kdor je značajan, sprejema ne le resnico, marveč tudi vse tisto, kar resnica terja, ker hoče resnico tudi udejstviti v življenju.

7. Volja do resnice.

Ni torej dovolj, da resnico le spoznamo, moramo jo tudi hoteti, hoteti najti in hoteti udejstviti. Da resnico spoznamo, še niso dovolj same spoznavne sposobnosti, morda je še bolj potrebna volja do resnice. Danes pač ne trpimo na ničemer bolj ko na pomanjkanju take volje do resnice. Nočemo resnice, dasi se delamo, kakor da jo iščemo, ne sprejemamo je niti, kadar se nam ponuja. Ne moremo tožiti: Vidim, kaj bi moral storiti, pa v svoji slabosti tega ne storim. Pravilneje bi izpovedali: Ne vidim, kaj bi moral storiti, ker nočem videti in zapiram oči pred resnico.

B. Kako moremo postati značajni?

1. Pojem izobrazbe.

Ker je bistvo značajnosti v volji, uravnani k resnici in v zvestobi pravim načelom, je prvi pogoj zanjo, da ta načela spoznamo. Do pravih načel pa nam pomaga izobrazba. Samo — moramo jo prav umeti. Izobrazba ni isto ko učenost, kajti potem nešolan človek ne bi mogel biti značajan, dočim nam vsakdanja skušnja priča o obratnem, da najdemo mnogo krepkih značajev med preprostimi ljudmi, med učenimi pa marsikdo ni značajan. V besedi izobrazba hočemo razumeti dvoje: jasnost v načelih in prešinjenost z njimi.

Resnice, ki naj nam postanejo vodila za življenje, je torej treba najprej spoznati. Iskanje in odkrivanje takih resnic pa je filozofija. Morda smo tudi pojem filozofije, kakor pojem izobrazbe in še marsičesa drugega, nekam previsoko privili v svojem snobizmu ali kako naj bi to lastnost imenovali. Filozofija je v svojem prvotnem pomenu in v svoji zadnji globini ljubezen do modrosti, do resnice. Modrost pa ni le lasnost učenih, mnogo je moremo najti pri preprostih ljudeh. J. Ev. Krek je zapisal, da »prava modrost je le tista, ki uči prav živeti in dobro umreti«, in z Youffroyem je vzkliknil: »Vsi filozofični sistemi niso toliko vredni kakor ena stran katekizma«. (Krek, Izbr. sp. II, 159; I, 152.) Torej je že iz samega katekizma mogoče dobiti tisto pravo modrost, ki je pogoj značajnosti. Pa bi mogli imenovati tudi Tomaža Kempčana in še koga.

Ne zadostuje pa, da prava načela poznamo, ona nas morajo tudi tako prešiniti, da nam bodo prišla v meso in kri, kakor pravimo. Doživeti moramo tudi njihovo vrednost, da ne bodo le teoretska vodila, nego tudi dejanski nagibi za vse naše dejanje in nehanje. Kako je to mogoče doseči, nam lepo kažejo duhovne vaje sv. Ignacija. Ušeničnik jih takole označuje: »Sv. Ignacij predstavi najprej veliko idejo. Njemu gre za idejo, da je Bog naš Gospod in da mora biti vse naše življenje služba božja. To resnico umsko objasni in dokaže. To je osnova vsemu religioznemu življenju, ki je sv. Ignaciju zadnji smoter. Vse nadaljnje delo, vse meditacije in refleksije... ima končno le ta namen, da bi se tisto prvotno teoretično spoznanje o osnovnem razmerju do Boga izpremenilo v efektivno in dejavno spoznanje, v vero, ki naj vse življenje dejansko uravna po tistem osnovnem razmerju.« (Ušeničnik, Izbr. sp. II, 191.)

2. Vzgoja in askeza.

Poleg jasnosti v načelih in prešinjenosti z njimi, pa je potrebno še nekaj. Saj je duh lahko voljan, toda »meso« je preslabo, da bi sledilo. Zato je treba tudi »meso« ali »brata osla«, kakor bi dejal sv. Frančišek Asiški, tako vzgajiti, da bo sposoben in pokoren služabniku duhu.

Načela so le svetilniki ali kažipot, ne pa motorji človekovega ravnanja. Gibala so v drugi polovici njegove narave, v gonskočustveni. Toda z energijo, ki je tukaj nakopičena, mora duh gospodariti. Če pa gonskočustvena polovica

narave uide duhu z uzde ter sili in hodi na svoja pota, izpodkopuje značaj. Prav imajo tisti, ki trdijo, da se človekova kultura pričinja s kulturo gonov.

Da bo telesnogonska stran človekove narave pokoren služabnik duhu, ji je treba askeze, metodično jo je treba voditi in krotiti. Odpovedati se moramo kdaj tudi dovoljenim užitek in ugodnostim, da si ohranimo svobodo in okrepiamo moč za odpoved nedovoljenim.

A »brat osel« naj bi ne bil le pokoren, marveč tudi močan, sposoben služabnik duhu. Slabi živci, bolehavost, ohromelost telesa ali udov more tudi hudo ovirati življenje po načelih. Boj proti njim je potreben. Sodobna telesna vzgoja se za to mnogo trudi, bati pa se je, da bo »osla« spitala, nato pa ji bo ušel z uzde. Včasih pozablja, da bo morala tudi uzdo okrepiti.

3. Dobre navade.

Marsikdaj je odločitev v resnici težka. Olajšamo si jo, če si pridobimo dobre navade, ki nam pomorejo, da vsaj zunanje dejanje izvršimo z neko lahkoto, vso pozornost in energijo pa posvetimo kritični odločitvi sami.

4. Nadnaravna sredstva.

Slabi smo in k hudemu nagnjeni, zato tudi v najbolj poštenem prizadevanju le prečesto omagujemo in ne dosežemo cilja. Neobhodno nam je potrebna pomoč od zgoraj, milost, ki si jo izprosimo v molitvi in prejemo z zakramenti. Nebesa pa nam nudijo tudi mnogo lepih zgledov, ki jim moramo slediti. Slomšek je svetoval svojim bogoslovcem, naj si vsak izmed njih izbere kot zgled tistega svetnika, ki ga »po njegovih posebnih prirojenostih in nagnjenjih najbolj privlači«. (Brumen, »Blaže in Nežica«, 86.) Ob takem zgledu bo vsakdo mogel najbolje spoznati, kaj naj sam stori, da bo svoj značaj pravilno izoblikoval in izdelal.

Umrli je — mož

Spominu † dr. Antona Breznika, slovenskega slovnika.

Nič več Te ne bom srečaval na Poljanski cesti, da bi Te pozdravil in bi za trenutek pokramljala, nič več Te ne bom spremljal ob Ljubljani proti Marijanišču s sej Mohorjeve družbe, nič več se ne boš oglasil pri meni, da bi prinašal za Slovenskega učitelja nadaljevanje svoje razprave o nikalnici v slovenščini. Tiho si na tiho nedeljo sredi sončnega dne odšel, ne da bi vedeli, na kako pot se odpravljáš...

O, težko mi je, kakor je vsem, ki so Te poznali in ljubijo slovenski jezik, katerega si nas učil trideset let in več z vso vnemo svojega srca in uma.

Zgodaj si začel.

»V peti šoli sem dobil v róke snopič Štrekljevih ‚Slovenskih narodnih pesmi‘. Prebiral sem jih, bilé so mi hudó všeč. Ob njih so mi živeje stopale pred óči narodne pesmi, kakor sem jih bil slišal v Ihanu in okolici, pa mi je padlo v glavo, da bi tudi jaz zapisoval tako blágo. Ob Štrekljevi zbirki sem se naučil, kako je treba označevati narečne posebnosti, in prve počitnice sem že poslušal in poskušal. Poskuse sem poslal profesorju Štreklju v Gradec... Morda bi mi biló prvo navdušenje kmalu ugasnilo, da mi ni blági profesor tako spretno prilival olja...« si nam povedal ob svoji petdesetletnici v »Mentorju« in še nadaljeval:

»Pri nabiranju narodnega blága so me začeli zanimati posamezni izrazi, ki jih še nisem poznal, ali tudi nenavadne oblike. Postal sem pozoren na ljudski jezik in odkril njega bogastvo. Tako me je bolj in bolj zanimala jezikovna stran ljudske umetnosti. K vsemu temu se je pridružilo v osmi šoli drugo veliko odkritje: Pleteršnikov slovar. Tedaj sem začel brskati po njem, iskati zlasti nenavadnih izrazov in dočgal, da jih mnogo manjka. Začel sem nabirati slovarsko gradivo in ga vpisovati v svoj izvod slovarja.«

V osmi si odkril tudi Škrabčeve platnice »Cvetja z vrto v sv. Frančiška«, poiskal vse letnike in jih z naslodo prebiral, naslednje leto pa si se osebno seznanil s patrom Stankom Škrabcem, našim tedanjim največjim slovenistom, pisal kot bogoslovec v »Dom in svet« svoje prve razprave, prisluškoval potem kot kaplan v Postojni kraški govorici in 1907 odšel v Gradec, kjer sta Te z veseljem sprejela profesorja dr. Karel Štrekelj in dr. M. Murko in Ti je postal jezikoslovni študij poklic, ob katerem si spoznal: »Vsako vprašanje ti rodi sedem novih, treba je le resno delati in dela je vedno dovolj.«

Tedaj smo dobili Jegličeve Zavode sv. Stanislava, za katere si šel študirat, da bi v njih učil slovenščino. In si jo in si še dijakom takrat priklical v življenje prvi srednješolski list »Mentor«, ki si ga z ljubeznijo deset let urejeval. Tiste čase sva se prvič srečala v vlaku na poti v Gradec in poslej še tolikokrat v Zavodih in prav ob Tvojih izvajanjih sem zaslutil pravo lepoto naše besede...

In potem smo se zbirali dominsvetovci pri dobrem gospodu prelatu Andreju Kalanu v Marijanišču, pri dr. Debevcu, pri dr. Kimovcu in še kje in ugibali, kako bi »Dom in svet« najlepše rasel. Lepo je bilo tiste čase, vsi smo delali, povezani v resnično družino, a Ti najbolj. Poleg drugega si pisal tedaj »Slovensko slovnico«, ki je izšla 1916 in je danes »Breznik«, pa naj bo slovnica ali Tvoj pravopis, ki je nadomestil nekdanjega Levčevega in se ravnamo po njem, zavedajoč se s Teboj: »Brez dvoma je šola v prvi vrsti poklicana, da polaga temelj lepi materinski besedi. Seveda pa bi moralo učno osebe samo premagati začetne težave. Dokler nimamo od najvišjega učnega zavoda — univerze — pa do osnovne šole enotno jezikovno izobraženega in izvežbanega učiteljstva, bo šola le malo dosegla... Glavno pa je seveda resnična ljubezen do materine besede. Vsakdo bi si moral šteti v svojo največjo dolžnost, da neguje slovenščino tako, kakršno so posvetili naši največji umetniki in znanstveniki slovenisti...«

Da, še danes, ko »zaradi premajhne slovenske jezikovne izobrazbe postaja jezik našega izobraženstva čisto neslovenski, kozmopolitski, bi se morali po zgledu naših največjih umetnikov in mojstrov besede hoditi učiti k preprostemu kmetu«, čigar jezik si smatral za osnovo našega knjižnega jezika in olikanega govora in si nam povedal, da je tudi »jezik umetnina, ki je ne moreš popolnoma doumeti analitično,« a je glavno, da si vzgojiš zanj čut...

Sredstva za vzgojo tenkega jezikovnega čuta si nam dal Ti, ko si začel v »Domu in svetu« 1904 s »Slovarskimi navržki« in nas opozoril na »Pogreške pri nekaterih priponah«, nas učil »O stavi dopovednega glagola« (1905), razpravljal »O tujkah in izposojenkah« (1906) in nam naslednje leto še povedal, »Kako je v naši pisavi s tujkami«, nato pa razmotrival »Besedni red v govoru« (1908), a v Času 1909 pokazal »Slovanske besede v slovenščini«, medtem ko si v Jagičevem Archivu für slavische Philologie XXXII priobčil »Die Betonungstypen des slavischen Verbums«. Nato Te je zanimala »Izreka v poeziji« in »Naglas v šoli«, kar smo brali v šentvidskih Izvestjih 1911 in 1912, v Domu in svetu pa smo spet zasledovali »Razvoj novejšje slovenske pisave pa Levčev pravopis« (1913—15), bili naslednje leto veseli Tvoje »Slovenske slovnice za srednje šole«, ki je doživela do danes že štiri izdaje, videli, kakšna je »Literarna tradicija v »Evangelijih in listih« (1917), opozoril si nas na »Novejše napake slovenskega sloga« (1918), brali smo Tvoje »Jezikovne ocene« (1919), se oprijeli Tvojega »Slovenskega pravopisa« (1920) in mislili, kakšno je »Naše jezikovno edinstvo« (1923). In še isto leto si nam v Slovenskem učitelju govoril »O slovenski izreki«, v Domu in svetu pa smo Te še leto za letom srečavali, ko si znanstvenoprijetno kramljal »O časnikarski slovenščini« in nam kazal »Jezik naših pripovednikov« in pisal »Iz zgodovine novejših slovenskih slovarjev«, izdal pri Akademiji, katere dopisni član si bil, razpravo »O stavčni negaciji v slovenščini«, kar si hotel v letošnjem Slovenskem učitelju še izpopolniti: uvodno poglavje je bilo že stavljeno, a smo ga na izrečno željo Tvojega dobrega prijatelja izpustili, ker kot fragment

ne bi prišlo do veljave . . . Tudi v koledarjih smo Te srečavali, pa naj je bil goriške ali naše Mohorjeve družbe ali »Slovenčev«: v njih si nam tolmačil naša imena, ki so Te zlasti zadnja leta tako zanimala, a si vendar lani poleg tega svojega dela le še napisal za naš list razpravo »Ljubi svojega bližnjega kakor sam sebe«, s katero nisi mislil zdaleč nikogar žaliti, kakor nisi sploh nikogar v življenju . . .

»Tudi za naprej imam še veliko načrtov, a kaj bi govoril o njih, ko ni v moji oblasti, ali jih bom uresničil ali ne,« si povedal ob svoji petdesetletnici.

Sredi dela Ti je padlo pero iz rok, sredi tihe nedelje si utihnil in na tiho sredi smo se tiho poslovili od Tebe tam ob Kristusu, ki iz tega roko tudi k Tebi tihemu sredi drugih naših velikih tihih, katerih slovensko besedo bi danes tako radi slišali . . .

Počivaj v Bogu — mož dela za slovenski jezik, in bodi z našimi izvoljenci priprošnjik našega naroda in naše besede, ki naj ostane do konca dni glasnica vernih src!
Dr. Joža Lovrenčič.

† Dr. Anton Breznik in Slomškova družba

S smrtjo dr. Antona Breznika je zgubila Slomškova družba enega izmed svojih najodličnejših in najzavednejših članov. V krog Slomškarjev je bil vstopil še kot mlad profesor in je ostal njen član do zadnjega diha. Slomškove družbe se je oprijel zaradi načel, to je zaradi programa, ki ji je: Vzgajati mladino na krščanskem in slovenskem temelju! Na osnovah teh dveh načel je sam živel delal pa tudi druge spodbujal k enakemu delu bodisi v šoli ali izven nje, z živo besedo pa tudi z učenimi pismenimi razpravami, ki jih je objavil in sankcioniral v Slovnici in Pravopisu, ki se ju moramo sedaj držati v šoli, uradu, življenju. To delo ga je dvignilo do avtoritete v znanstvenem svetu. Toda ta znanstveni ugled in dvig ni prav nič spremenil njegove notranjosti, ki je bila vse življenje skromna, ljubezniva, dobrohotna in svetopisemsko uslužna. Nam Slomškarjem n. pr. ni nikoli odklonil prošnje za predavanja. Rad je prihajal predavat v podružnice Slomškove družbe, čeprav so zborovale kje v oddaljenih krajih. Še povrnitvam potnih stroškov se je vedno uprl, dasi je bil gmotno v slabih razmerah. Od časa do časa pa se je oglašal tudi v Slovenskem učitelju. V njem je objavljajl znanstveno pisane članke o slovenski izreki in pisavi. Nikdar pa ni zahteval zanje kakega honorarja, kot se večkrat dogaja pri piscih z večjo plačo in manjšim ugledom. Bil je idealist, da bi mu bilo težko dobiti par. Pa njegov idealizem ni pojemał z leti, temveč je še rasteł. Odkar je postal Slovenski učitelj tudi glasilo katoliških profesorjev, je zanj celo naročnike nabiral.

Če je slišal kakšno ugodno kritiko o Slovenskem učitelju, tedaj mi jo je z veseljem pripovedoval. Ko nam je za to številko manjkalo gradiva, smo mu to povedali in čez noč je bil članek spisan, čeprav je bil že bolan in je težko pisal, posebno, ker so mu prsti desne roke nagajali in se mu neprestano tresli. Krtačni odtisk njegovega članka smo mu poslali že v bolnišnico v popravo, toda ni ga mogel več brati. Ob poznejšem obisku v bolnišnici me je še vprašal, kdo je njegov članek prebral, nakar smo mu povedali, da je to naredil g. dr. Lovrenčič. To ga je zadovoljilo. Poslovili smo se dne 18. marca v še dokaj ugodnem razpoloženju (pri obisku je bil istočasno njegov bratranec ravnatelj g. Jože Breznik), toda 26. III. pa že zveemo, da je umrl. Zbolela nas je ta vest in to tem bolj, ker smo ž njim izgubili ne le odkritega prijatelja, temveč zavednega in navdušenega člana ter ljubitelja ljudskošolskih tovarišev. Po prvi svetovni vojni je bil postal član bivšega višjega šolskega sveta. Tedaj smo imeli priliko spoznati tudi v tem pogledu njegovo dušo, ki je stremela po uresničevanju krščanskih vzgojnih načel, kakor tudi po uresničenju slovenskega programa.

Naj počiva v miru blaža slovenska duša!

I. Š.

Moji otroci in njih vzgoja

Tri in trideset jih je. So kakor cvetke po livadi, pestre in sveže. Vsak se razlikuje od drugega. Ta je živahen, nadarjen, oni zopet samo zelena rastlinica brez živega cveta. Zdi se mi kot večna pravljica, resnična in zbegana, lepa in žalostna obenem. V njej je mesto za vse, kar je v svet in v življenje kot možnost položeno. Je mesto za pametno in nesmisel, za dobroto in zlobo, za ljubezen in sovraštvo.

Deca moja — moji originali! V prvi klopi sedi **S t a n k o**, majhen kot palček. Glavico obrača vedno malo postrani. Poseben praznik imamo, kadar nima okrog ust venca krast in svečke pod noskom. Čuta, kaj sme in kaj ne sme — nima. Domača vzgoja je pri njem silno revna. Je pa vedno dobre volje. Kadar v zboru kaj pripovedujemo ali deklamiramo, je za nekaj besedi pred nami. Bog ve, kam se mu tako mudi. Konec njegovega deklamiranja je nenavadno glasen in poudarjen. Enkrat na teden ga ni v šolo. Že najde izgovor za opravičilo. — Kadar je v razredu najbolj tiho, se oglasi **M i l i**. »Cujte, to in to se je zgodilo...« in že zvemo vse dnevne novice. Če jo poprosim, naj prihrani vrečo novic za pozneje, se opraviči le s tem, da bo potem že pozabila. Pri računanju poišče vedno čisto svojo pot, da pride do cilja. Z nobeno razlago ni zadovoljna. Nešteto vprašanj in res umestnih mi stavi. Zelo je prikupna, le reda in snage ne pozna. Knjige, zvezki, oblekca, vse je polno madežev. Izključila sem jo od častnega opravila, razdeljevanja in pobiranja zvezkov tako dolgo, dokler ne bo snažna. Pa si je kupila nove zvezke in z zaponko si pripjenja oblekco v šoli tako, da so madeži skriti... V šolo silno rada hodi in večkrat potoži, da je bila brez zajtrka, ker so ji nalili premalo kave v skodelico in urezali pretanko rezino kruha ter ni bilo za »mujo« pojesti. — Svojevrstna **M a r i j a** je izredno počasna pri šolskem delu. Prihranila si je denar in kupila mali nožek. Včasih jo poprosim, naj mi ga posodi, pa pravi, da ne gre dol, čeprav ima samo privezanega na vrvici pri pasu obleke. Strašno se boji zanj... Morda je to njeno največje bogastvo. Zadnje čase ima še posebno veselje z velikim, novim trikotnim ravnilom. Rabim ga. Kdo mi ga posodi? Vsi pogledi se obrnejo k Mariji. Ta zardi, izjavi, da ga nima s seboj, s predpasničkom pa hiti pokrivat torbico, iz katere moli trikotnik. — Počasi se tudi daleč pride, je njeno geslo. Drugi imajo že polovico spisa, ona šele naslov. Dela in napora se rada izogne. Če pišemo računsko nalogo, ni njena skrb, kako bo računala, ampak kje bo prepisala. — **M e t k a** je z glavo in obrazkom kakor Rafaelovi angelci. Sladko se drži, ni čudno, ko ima pa sladkorčke tako rada. V veliko veselje ji je, če mi more katerega stisniti v roko. — Vsa drugačna je **S t a n a**. Lica so ji bleda in ozka, oči nekako trudne in vedno se bojim, da ji nekega dne ne zlezejo skupaj. Revico vedno boli glava, kadar izostane od pouka. — Pri meni nihče ne prosi, če mu je treba med poukom ven. Le redki se poslužijo te pravice. A **S o n j a** se mi je skoraj dnevno izmuznila iz razreda. Zнала je to narediti tako neopaženo in tiho, da sem jo pogrešila šele, ko sem videla prazen prostor. In kam je hodila? Poslušala je pred vrati drugih razredov. Zdaj, ko sem jo izsledila, je seveda odklenkalo njenim izprehodom. — Vse obljudi **B o ž a**, izpolni pa malo ali skoraj bi rekla — nič. V razredu dela največji nered. Kar sredi pouka pozabi, da je v šoli in prične mrmraje peti — celo zažvižga ali pa ropota pod klopjo. Kadar gre ven, mine 10 minut in Bože ni nazaj. Pošljem ponjo. Kje je bila? Skozi okno je gledala. Zakaj? Pravi, da sedaj, ko nimamo odmorov, ne pride nikoli k oknu. — I k o je precej rezervirane, zaprte narave. Včasih se mi zdi, da je premalo otroški, in spominjam

se besed, ki so zapisane v Rousseaujevem Emilu: »Narava hoče, da naj so otroci otroci, preden postanejo možje.« Vidi se mu, da je edinec in da ni veliko z drugimi otroki. Kljub vsemu uveljavljenju ni priljubljen med součenci. Ima zvrhano kupo egoizma. Razumevanja za tuje potrebe ne bo imel nikoli. Kar je njegovo, je njegovo. Samo dvakrat v enem letu sem ga videla dajati, a vselej nekaj takega, kar je njemu že temeljito odslužilo. Verjetno bo razpolagal nekoč s precejšno imovino, vendar bodo drugim veljale pesnikove besede: »Najlepši si, kadar dobrote deliš!« — J a n e z je razposajen. Usta ima vedno na smeh zaokrožena, tudi kadar je karan, in pretepa se rad. Če le obrnem hrbet, že maha po součencu s knjigo, škatlo ali kar s torbico. — Imenujem neko učenko. Nič. Ponovno. Tam v zadnji klopi se počasi obrača A n i c a, a še počasneje se dviga, kakor da ni prava. Plaha je kot srna in njen glas je nežen, tih, če ga sploh da od sebe. Vedno je premalo govorila v šoli in v njej se je pojavil občutek lastne nemoči, slabosti in celo manjvrednosti. Manjka ji dobršna mera samozavesti in jo lahko primerjam ptici s pristrizženimi perutmi. — J o ž e jeclja, kadar je vprašan, a za klepetanje je pri prvih. Posebno rad pove malo drugače, kakor je res. — H i n k o poleg njega ga večkrat posvari. Zelo dober otrok je to. Vsakomur rad pomaga. Vse uboga in nikdar ga ni treba opominjati. — T o n e se zanima za učenje. Sosedom večkrat kaj zmanjka. Pa ima že Tone. Misli, da je lahko vse njegovo, kar mu je všeč, in z najbolj nedolžnim glasom pove, da je »našel na tleh«. — I n L e o ! Ne vem, kje ima ušesa, ko jih navajam, naj pri spisju nič ne pride izpod peresa, kar se prej ni udomačilo v očesu, ušesu, čustvu. Naj čitajo glasno svoje spise, da jih presodi tudi uho, ki je v pogledu slogove umetnosti dosti bolj kritično kot oko. Dejstvo, da je otrok s svojim spisom središče zanimanja, mu daje čut za važnost svojega dela in čut ponosa je mogočen vzvod, ki ga sili k nadaljnemu delu. Tudi s pravopisom je v smrtnem sovraštvu. Hvala Bogu, nekaj časa sem se je malo poboljšal in imam upanje. Dobro voljo že pokaže. — Nadvse v čisljih je v razredu P e t e r. Je pa res odličen. Nastopa uglajeno in skrbno pazi, da mi vsekdar ustreže. Ima dva tekmovalca: tiho in skromno M e t o in pa nadarjenega B o j a n a, ki je včasih lahko-miseln in dobi pri računskem rezultatu dve več ali manj, potem se pa topi v solzah, da ni med prvimi. Saj mi je všeč, le na vsako prijazno besedo in pogled drugim je ljubosumen. Vedno mi je pod nogami in igra vlogo pravcatega policaja. Vse vidi, pa naj bo to pred ali za njim. Hud tožitelj je. Pa je kakšen dan priden, drugič že zopet pozabi, da tožárjenje ni lepo.

V splošnem pa se v naši delavnici vse giblje, misli in dela. Disciplina mi ne tiči v molčanju in tišini razreda, marveč v stvarni in smiselni zaposlenosti čim več čutov. Upoštevam vsako nadarjenost, najslabšo kakor najjačjo in jo skušam dvigniti do najvišje mere. — Vzgamam tako, da se vzgoja nasloni na sposobnost otroka samega. To se ne vrši le ob posebnih prilikah, ko bi morda celo dobro pripravljena stopila pred deco, ker se mi zdi to vsiljevanje vzgoje. Vzgamamo se vsak dan znova, na sproščen, življenjsko realiziran način. Priroda n. pr. mi je posebno močno neposredno sredstvo za osebno vzgajanje. Otroci so povezani z nastajanjem, bitjem in minevanjem v njej. In čim bolj so poročila ravnodušna in preprosta, tem bolj povedo, da je v življenju dobro in slabo vedno prav blizu skupaj — tem več učinka imajo. Precej važnosti polagam na prijateljstvo zaradi vzgojne cene. Saj kdor more biti drugim prijatelj, je že vzgojen. Med prijatelji sem tudi jaz. Ni mi vseeno, kaj mislim o otroku in kaj on o meni. Medsebojno zaupanje je ona tesna zveza, ki temelji na osebostnem pomenku vzgojitelja z deco. Otroci čutijo polno odgovornost za zaupanje in žele res iskreno, da bi vsaj postali takšni, za kakršnega ga smatra moje zaupanje. Odvzgamajo se od odgovornosti same. S priznanjem ne štedim, ker vidim, da jih dviga. Pod vidikom razumevanja, pod priznanjem otrokovih hotenj in dejanj se

razcvitajo. Hočem, da čutijo mojo ljubezen. Vedeti morajo, da jih imam rada tudi takrat, če jih kaznujem. In po doživetju te ljubezni je deca mehka kot vosek. Če jim moram večkrat kaj odreči, jim povem zakaj, pustim pa jim vseeno prostost; a če si izbereo kljub temu ono, jim pokažem zle posledice posebno vidne. — V prejšnjih letih je bilo v navadi, da so bili isti otroci po več let v mojih rokah. A vzgojna stran mi je nalagala odgovornost, ki me je težila. Venomer sem imela pred očmi dejstvo, da jo vzgojitelj lahko temeljito pokvari, ali utrdi v dobrem do zavidljive višine, če je sam močna osebnost.

A pri našem skupnem pouku tudi grešim nevede. Sem pač vrtnarica božja ali sama svoja, kakor pač življenjsko službo razumem. Pride dan, ko mora vse delati po mojih mislih, vse barve se morajo strniti v sliko po mojem okusu, vsi glasovi morajo biti povezani prav v moj akord. Dobro, da so taki dnevi redki, in da jim vsakdo podleže več ali manj. Pa, ali ne bi bilo lepo, da nismo nikoli trmasti vrtnarji?

Vsakemu posameznemu otroku usmerjam vzgojo tako, da bi hotel vsaj vstati, če bi že padel.

Poročilo

o občnem zboru Slomškove družbe, ki se je vršil dne 27. decembra 1943 ob 10 dopoldne v dvorani Marijanišča.

Navzočnih okoli 200 članov in gostov.

Po sv. maši, ki je bila v marijaniški kapeli okoli 10, je predsednik začel zborovanje.

Predavanje »Temelji in cilji bodoče slovenske šole« je pokazalo vse hibe dosedanjega dela v šoli pri vzgoji in pouku, ker to delo ni slonelo v vsem na verskih temeljih. Samo veroučne ure so premalo; ves pouk mora biti prežet verskega katoliškega duha. Ker tega v dosedanji slovenski šoli ni bilo, doživljamo sedaj grozote, ki vse temelje na napačni vzgoji izza šolskih let. Da se za bodočnost temu odpomore, je predavatelj pokazal z besedo in z diagrami, kako mora biti zgrajen pouk, ki mora biti ves povezan z vzgojo, da bo prihodnje rodove obvaroval take katastrofe, ki je z notranjo revolucijo zadela naš narod.

Ker je predavanje zelo zgoščeno, so vsi poslušalci želeli, da ga prinese Slovenski učitelj v celoti, da se bodo vsi udeleženci in tudi neudeleženci večkrat lahko povrnili k njemu.

Občni zbor je pokazal, da odbor tudi v tem poslovnem letu, kljub mnogim oviram, ni bil nedelaven, ampak je storil za kulturni podvig vse, kar se je dalo.

Predsednikovo poročilo je pokazalo budnost vodstva Slomškove družbe, ki je izrabilo vsako priliko, da je družba s svojim delom storila vse, kar je po pravilih v vsakem primeru spadalo v njen delokrog kot kulturne organizacije. S toplimi besedami se je spomnil vseh, ki so v teku poslovnega leta umrli, zlasti še tistih, ki so umrli nasilne smrti kot žrtve komunističnega nasilja. Zborovalci so tem herojem s spoštljivimi slava-klici izkazali tovariško počeščenje.

Iz tajniškega poročila, ki je sledilo, se je pokazalo v podrobnosti vse notranje organizacijsko delo društvenega odbora, pa tudi vse zunanje delo, ki ga je odbor opravil v smislu kulturnega programa. V spomin so prišle zborovalcem vse društvene prireditve preteklega poslovnega leta. Poročilo je podrobno pokazalo delo odbora in odsekov v številnih sejah, ki so se vršile. Iz poročila je bilo razvidno tudi sodelovanje Slomškove družbe z drugimi sorodnimi organizacijami, pa tudi spoštljiva brižnost za razne življenjske praznike verskih

in cerkvenih dostojanstvenikov in cerkvenih praznikov. Poročilo tajnice je tudi povedalo, da se Slomškova družba številčno ni mnogo spremenila, da pa je odbor sproti iz imenika črtal člane, ki so s svojimi dejanji zatajili načela Slomškove družbe, dasi imena niso bila objavljena.

Občni zbor je krepko pritrdil predsednikovemu podpisu na protikomunistični spomenici, da je bila tako Slomškova družba kot zastopnica slovenskega katoliškega učiteljstva med prvimi, ki so podpisali ta važni dokument slovenskega naroda.

Po tajniškem poročilu je sledilo poročilo društvenega blagajnika in istočasno upravnika Slovenskega učitelja. V podrobni razčlenitvi je pokazal dohodke in izdatke, vendar se je pokazalo, da je mnogo članov močno nerednih v plačevanju društvenih obveznosti.

Urednik Slovenskega učitelja je nato poročal o uredniškem delu in o novih predpisih glede združevanja listov. Zahvalil se je sotrudnikom in je prosil za nadaljnje sodelovanje.

Urednik Vrtca je prav tako poročal o uredniškem delu v 74. letniku najstarejšega slovenskega mladinskega lista in o marljivih sotrudnikih.

Upravnica se je iskreno zahvalila vsem poverjenikom, ki z največjo skrbjo sprejemajo in razdeljujejo list in skrbe za naročnino.

Podružničnih poročil ni bilo, ker zaradi omejitve potovanja ni bilo podružničnih predsednikov na občnem zboru.

Vsa poročila so bila sprejeta brez debate.

K predavanju se je izrazila želja, naj bi na enak način o veliki noči pokazalo predavanje o družinskih hibah, ki so tudi vzrok vzgojnih neuspehov in bi se istočasno pokazalo s praktičnimi navodili, kako naj se bodoča družinska vzgoja postavi na prave temelje.

Pri slučajnostih je tajnica prebrala vabilo »Dejanja sv. Detinstva« k sodelovanju v misijonstvu.

Predsednik je zborovalcem želel blagoslovljeno novo leto in z zahvalo za sodelovanje končal občni zbor ob 11.45. Lebar Ana, tajnica.

Mišjakov Julček — 70 letnik

Dne 2. marca t. l. je praznoval svojo sedemdesetletnico znani pisatelj mladinskih povestic Mišjakov Julček, ki pa nosi kot človek pošteno ime Julij Slapšak, upokojeni šolski upravitelj, bivši mestni svetnik v Ljubljani, ubožni oče za Šiško in Koseze, predsednik Vincencijeve konference za Zgornjo Šiško, znani gasilski delavec, bivši urednik Gasilskega vestnika, odličen čebelar, prosvetni delavec, pevovodja, pisec protialkoholnih člankov, zadruhar, odličen šolnik in nad vse skrben oče, skratka: človek, kakor smo si vedno predstavljali idealnega slovenskega učitelja, vsestranskega prosvetnega delavca in pravega očeta svojega kraja. V slovensko književnost, v katero je zašel kot učitelj in vzgojnik, se je vpisal z imenom Mišjakov Julček in smo ga včasih zelo radi brali, kakor ga tudi še danes, ko zopet piše po »Vrtcu« kakor v svojih mladih letih. Vidi se, da se je pomladil ob svojih številnih vnučkih in vnukinjah. Pod tem svojim psevdonimom je izdal šest zbranih spisov mladinskih povesti v letih 1908—1912 (Spisi Mišjakovega Julčka I.—VI.), ki so še danes zelo iskano berilo ljudskošolskih knjižnic, pred vojno pa so spadali med najboljše naše mladinsko slovstvo. Poleg teh šestih zbranih knjižic pa je izdal samostojno še »Turki pred Svetim Tilnom« ter »Maričko in škra-

teljčke«, dve knjižici, ki jih je bral skoraj vsak ljudskošolec. Poleg tega je veliko njegovih mladinskih zgodbic raztresenih po Vrvcu, Angelčku, Zvončku, Kresnicah itd. Toda najmočnejša njegova stvar pa je prav gotovo njegova povest »En starček je živel...«, ki jo tiska prav sedaj v svojem 70. letu v letošnjem Vrvcu in se odlikuje po zlahtnem ljudskem slogu, polnem krepkega realizma pa narodne modrosti v pregovorih in rekih ter zdravega humorja. Pred dvema letoma pa je pisal uvodno povest v Vrtec »Zgodbe o pastirju Pavletu«, ki je tudi zajela bralce po svoji besedni klenosti in pravljичnosti. In kakor vemo, ima še nekaj takih napisanih pravljic, ki jih je dala z zadnjima dvema na program »Zimska pomoč«, ki bo izdala za spomin njegove 70 letnice in v zabavo naši mladini, še bolj pa ljudstvu kot dobitok knjižni tomboli njegovo novo knjigo »En starček je živel...«. S tem bo gotovo lepo osvežen življenjski jubilej tega mladinskega pisatelja.

Naj se ga spomnimo tudi kot človeka, kajti Slapšak to zasluži kot tip pravega slovenskega učitelja vsestranskega udejstvovanja in poštenosti.

Rojstna knjiga v Boštanju ob Savi priča o tem, ker ga ima zapisanega, da je bil rojen na dan sv. Simplacija, to je 2. marca 1874. leta. To potrjujejo tudi vsa njegova šolska spričevala, iz katerih zvemo, da je obiskoval ljudsko šolo v Tržišču v letih 1880—1887, nižjo gimnazijo v Novem mestu od 1887 do 1890, učiteljske v Ljubljani od 1890 do 1894. To leto je tudi maturiral in bil nastavljen za začasnega učitelja na dvorazredni ljudski šoli na Trebelnem z letno plačo 360 goldinarjev. S Trebelnega je šel za učitelja voditelja v Leše, iz Leš v Vodice, iz Vodice v Radovljico, iz Radovljice v Moste, iz Most na manjšinsko šolo v Ljubljano, a s te šole so ga poklicali za tajnika bivšega oblastnega šolskega odbora, od koder je bil poslan za upravitelja na šolo na Prule, kjer je bil po 42 letnem službovanju, t. j. leta 1936. upokojen. Kjer koli je služboval, povsod ga imajo še v lepem spominu, kar je za učitelja najboljša ocena. Z uradnimi nadzorniki, zlasti z onimi, ki jahajo zgolj same formalnosti, ni vselej imel sreče, toda navsezadnje je le njegova obveljala. Prejel je za svoje uradno delo po nekaj pohvalnic in priznanj in bivša država ga je končno odlikovala z redom sv. Save.

Ni pa delal samo v šoli, temveč tudi izven šole. Povsod, kjer je služboval, je bil tudi organist. V prosvetnih društvih ga najdemo, pri posojilnicah, pri ognjegascih, pri Vincencijevih društvih itd. Prav posebno ga je in ga še sedaj veseli čebelarstvo, sadjarstvo, poljedelstvo in pa združništvo. Še ni dolgo, ko je bil odbornik električne zadruge, občinski svetnik in še danes vodi karitativno delo v Zgornji Šiški. Bil je član neštetihi društev.

V tem šolskem in izvenšolskem delu pa ni nikdar pozabil — svoje družine in svoje dolžnosti kot očeta-vzgojitelja. Leta 1900. se je poročil. Za ženo si je izbral brhko Pangerčevo Jerico iz mošenjske fare, ki je bilo dekle, da malo takih! Z njo živi g. Julij v lepi zakonski skladnosti že 44. leto. Bog jima je dal 12 otrok; tri je že vzela k sebi, devet jih je njima pustil, ki pa sta jih že spravila do kruha. Dva sinova sta postala duhovnika, dva inženirja, tri hčerke meščanskošolske učiteljice (ena izmed teh treh je redovnica), ena se je posvetila po končani gimnazijski maturi zaščitnim sestram in ena postane v kratkem zdravnica. Ona, ki je bila ljudskošolska učiteljica, je postala žrtev bivših režimov. V mrzli zimi so jo prestavljali, pri tem se je prehladila in umrla še mlada. Če kje, tedaj se vidi na Slapšakovi družini božji blagoslov! Vzgojiti toliko otrok, spraviti jih h kruhu, kupiti hišico, vrt, njivo in gozdno parcelo in vse to ob učiteljskih in družinskih dohodkih — je umetnost! Imamo pa moderne učiteljske pare, da služita mož in žena, pa si še ne upata preživeti dveh do treh otrok!

Pa si oglejmo g. Slapšaka še kot moža-katoličana. Načelen je. Molitev, dnevna služba božja in sploh izvrševanje verskih dolžnosti mu je prešlo že v kri. Pa ne samo to! Zaradi vere je bil že v Lurdu in celo v Jeruzalemu! Bil pa

je tudi že v Ameriki, kamor je šel obiskat sina, ki tam misijonari. Dalje naj navedemo, da je član Slomškove družbe, odkar obstoja. Naj družba preživlja vesele ali žalostne čase, on vztraja zraven, ker je značaj. Vnet za krščanstvo, krščansko prosveto in katoliško moralo, vnet za domo- in rodoljubje, zanesljiv prijatelj, zvest tovariš, blag in dobrohoten do revežev — tak je bil in je naš Julij Slapšak! Kar ga dela moža, je njegova samostojnost, ki ne gre za javnim mnenjem. On živi iz vere in po veri, zato mu k njegovi sedemdesetletnici iz srca čestitamo z željo, da bi tako junaško nosil tudi osmi križ, kot je nosil doslej vseh sedem! In ne samo njegovi vnučki, tudi drugi bi še radi slišali kaj njegovih novih pripovedi.

(Po »Slovincu« z dne 2. marca 1944.)

Duhovni svetnik P. Arhangel Apej upokojen

Konec februarja je iznenadila viško ljudskošolsko učiteljstvo, ljudskošolsko mladino in njene starše pa tudi njegove sobrate, nepričakovana vest, da je č. g. katehet Arhangel upokojen. Vemo, da je imel g. katehet vse formalnosti za upokojitev izpolnjene, vendar je nismo pričakovali, ker je še vedno telesno zelo gibčen in duševno mladeniško svež in čil. Nekam čudno se nam vidi, da odhaja tako delaven šolnik sredi leta od dela, ki ga je vršil 34 let na eni in isti šoli s toliko točnostjo, z vestnostjo, vdanostjo in ljubeznijo do poklica, da mu enakega ne najdemo zlepa! Le pokažite nam učitelja, ki bi bil 34 let brez dopusta na eni in isti šoli. Zdi se mi, da je to edinstven primer v vsem učiteljskem stanu! Tudi ne gre zamolčati njegovih najvidnejših pedagoških lastnosti, ki so ga dičile vso to dolgo 34 letno šolsko dobo. Vseh 34 let je vzgajal viško ljudskošolsko mladino z odločno, močno voljo. Dosledno jo je vodil po božjih in cerkvenih zapovedih. Bil ji je več kot »prijatelj« in »tovariš«, ker se je zavedal, da hoče mladina sama imeti nad seboj močno voljo in krepko roko, katere se oprijemlje v vzbujenem hotenju in stremljenju kvišku k — Luči!

V katehezah, v katerih je imel izborna disciplino, je sicer zahteval od učencev dokaj tvarine, toda njegovi nazorni razlagi so učenci pozorno sledili, ker so svojega kateheta ljubili in mu bili vdani. Cesar se niso naučili že v šoli, so se naučili doma. Prisvajanje veroučne tvarine pa jim ni bilo le spominsko, temveč umsko. Kardinalna njegova pedagoška maksima pa se je odražala v samopremažovanju, ki je temeljna pedagoška osnova. »Ne tisto, kar odrečemo drugim, ampak tisto, kar odrečemo sami sebi, nam daje vzgojno moč v življenju.« Je li vedel za te Foersterjeve besede ali ne, ne vem, vem le, da je bilo vse njegovo življenje v javnosti in šoli uravnano po njih. V tem pravcu je tedaj vzgajal tudi šolsko mladino, kar pa ni lahka stvar, posebno pri predmestni šolski mladini, ki je izpostavljena raznovrstnim slabim vplivom in zgledom. Vzgojne uspehe more imeti v tem pogledu le katehet, ki uživa pri učencih in ljudstvu ugled in zaupanje. G. katehet Arhangel je imel oboje in vrhu tega še ljubezen do mladine, ki se je vidno odražala v cerkvi, šoli, zavetišču in celo na cesti. S kolikim trdom in požrtvovalnostjo je n. pr. pripravljaj skozi 34 let otroke na prejem prvega sv. obhajila, dalje na sv. birmo in večkratno prejemanje sv. zakramentov, je težko pravilno podati; tudi bi bilo preobširno. Poleg duhovne priprave pa je šla njegova skrb tudi za materialne otroške dobrine. Kolikim revnim učencem je preskrbel v vsej tej dobi veroučna učila, dalje prehrano v zavetišču, skrbel za obuvale in obleko — v vsej tej 34 letni dobi, je težko navesti, posebno še, ker se drži načela: Naj ne ve levica, kaj dala je desnica!

Daroval pa se je šolski mladini tudi s prirejanjem različnih vzgojnih iger. Kadar ni imel primerne igre, tedaj jo je spisal sam. V poletnem času je hodil z mladino tudi na izlete; kajkrat z ostalim učiteljstvom, kajkrat pa tudi sam. Živel je torej šoli in mladini z dušo in telom, zato ni nič čudno, če je bil vso aktivno dobo odlično ocenjen po duhovnih in svetnih nadzornikih in da se ga je pred nekaj leti spomnila tudi država in mu poslala red sv. Save.

Pa si ga oglejmo še kot človeka. Ob vsej popularnosti med svojimi sobraty, med velikim učiteljskim zborom, med šolsko mladino in javnostjo sploh, si je znal ohraniti resnobno avtoriteto. V učiteljskem zboru je delal v harmoniji, upravitelju je bil zelo na uslugo. Če je kdaj videl, da se utegne zgoditi kakemu članu učiteljskega zbora krivica, bodisi od strani ljudstva ali oblasti, se je z vso svojo avtoriteto postavil zanj. S slabostmi posameznikov pa je imel izredno potrpežljivost. Nevarno obolele učitelje je vsikdar rad obiskoval, obiskoval pa tudi obolele učence. Prav nič čudno se nam ne vidi, ako je viška mladina plakala za kateheto, ko se je poslavljaj od nje; razumemo tudi lepo odhodnico, ki mu jo je napravilo učiteljstvo; zanimivi so večerni pogovori staršev in otrok, ko kramljajo, kako je bilo tedaj, ko sta še ata in mamica hodila v šolo h gospodu katehetu Arhangelu. Temu lepemu zanimanju Vičanov za kateheta ob odhodu v pokoj — čestita tudi Slovenski učitelj in mu želi, da bi dolgo užival prezasluženi pokoj, da bi od časa do časa prijel spet za pero in nam napisal kak članek iz svoje dolgoletne učiteljske prakse, kot je to že delal pred leti. Kinžlod.

Grad Boris

Gospodu Alojziju Peterlinu okraj. šolskemu nadzorniku v Kočevju — v slovo

Ob Tvoji krsti stojimo, Ti krepki, veseli, značajni mož — zbrani k poslednjemu slovesu, da počastimo Tvoj spomin in se poklonimo Tvoji žrtvi.

Ne bom vpraševal, zakaj si nas zapustil tako nenadoma v najtežjih časih, ko gleda v vsako hišo božja dekla smrt; ko ogenj obžarja nebo vse noči in uničuje slovenske domove; ko se izvijajo iz temotnih gozdov kriki in vzdihni nedolžnih, od brezbožnih komunistov mučenih žrtev.

Padel si. Tako pade hrast, ki ga izruje vihar — v polni moči, v vsej svežosti!

Bil si hrast! V slovensko zemljo prikovan z vso svojo požrtvovalno, pošteno in plemenito ljubeznijo, v bolečini prekaljeno.

Slovenski dom Ti je bil zdravje — in to zdravje si nosil s seboj v srcu, v duši in v govoru, kamor koli si prišel: v družbo tovarišev na strokovnih sestankih, v prosvetne domove kot prosvetar in po službeni dolžnosti v bližnje in daljne šole kočevskega okraja, kjer si četrt stoletja vodil prosveto.

Ob znamenjih in kapelicah na križpotjih si obstajal, bele cerkve v vaseh in selih so dvigale Tvojega duha k Njemu, ki uravnava naša pota in sprejme v naročje našo dušo ob uri, po Njem predvideni.

Da! Vera je bila druga misel, ki jo je izžarevalo Tvoje dobro, zvesto oko.

Vera v Kristusa Ti je bila osnova,

vera v Kristusa Ti je bila opora,

vera v Kristusa Ti je bila luč!

Na njej si zidal in gradil; ob njej jeklenel in vztrajal; z njo obsvetljeval življenjska vprašanja in hodil pota ljubezni, pravice in dolžnosti.

Bil si vodnik.

Vodnik, ki ni okleval, ne obupaval.

Ob težavah se Ti je zabliskalo oko in odsekal si malodušje s prešernim nasmehom: »Fantje, kvišku glave! Slabiči obupavajo, mi pa ne smemo in ne bomo!«

Da, dragi g. nadzornik! Mi ne smemo in ne bomo klonili!

Sredi boja smo! Sredi boja za vero, dom in rod!

Sredi boja za poštenje in pravico, za ljubezen in resnico!

Sredi boja za mir v naših dušah in domovih!

Sredi boja za našo novo rast, za našo narodno čast.

Gospod nadzornik!

Ali slišiš?

Slišiš naš krik? Krik tisočev v sili?

Prosi pri Bogu, da bo naše delo pri obnovi blagoslovljeno, in posreduje nam pomoč, da postanemo svojemu narodu pravi učitelji in vzgojitelji, ki bodo preko današnjih grozot iskali in našli pot v boljšo in plodnejšo bodočnost.—

Počivaj v Bogu, Ti dragi prijatelj, mučenik!

Književne vesti

Krista Hafner: Zmaj Močera in druge legende in pravljice. (Nadaljevanje.) Vidi je podtaknila zlato verižico, kakor da bi jo ukradla. Zato ni ostala več dvorjanica, temveč perilja. In vzbudilo se ji je hrepenenje po domu, kamor se je spet vrnila, ko je prišel nekega dne oče s svojo barko ponjo. Tako je spoznala in zapela, da

»Na svetu pač lepšega kraja ni kot dom, kjer zlata mati živi.«

Motiv nesrečne žene Lepe Vide prirediti za otroke je bilo pač drzno, nadomestiti jo z osemletnim neubogljivim dekletcem, ki naj za kazen spozna, da je domovina na vsem svetu le ena, je pa tudi pregrob poseg v lepoto in pristnost naše »pesmi za večnost«, kot jo je označil Župančič. — »Kraljevič Rokec« je junaček, ki ga izvabi radovednost k usodnemu jezeru, kjer ga ugrabi povodnjak Marimož. Nesrečna mati išče pomoči pri čarovnici in gre celo v Arabijo, kjer dobi pri nekem zlatarju sredstvo, s katerim reši potem v mesečni noči sinka. Te pravljice, ki je pravi slavospev materini ljubezni, bodo otroci nemara najbolj veselili. — Prav tako je lepa tudi »Pastirička na Barju«, zgodba o vdovi Ceciliji in njeni hčerki Nežici, ki ju očetovi bratje spravijo ob vse in jima pustijo samo kravo Dimko. Nežica pase kravico, jo izgubi, a ptička pastirička ji potem pomaga, da dobita z materjo vse nazaj, strici pa so bili kaznovani s tem, s čimer so se pregrešili. — Zadnja zgodba je legenda »Lastovička pri jaslicah«, ki se zdi, da je originalna, a zato gotovo tudi najšibkejša od vseh. Neokusno personificiranje lastovke, pikapolonice in vetra prav nič ne poveča nazornosti, odbija pa le. — Beranekove ilustracije so vse tekstu primerne in posrečene. Zmaj Močera bo vsekakor otrokom všeč in ga staršem

toplo priporočamo, da z njim razvesele svoje male, za katere je knjiga namenjena. Jezik je lep, pripovedovanje prijetno. Edino, kar bi pisateljica morala vedeti, da ni prav, je raba glagola »podati se« v pomenu »iti«. In ako je ilustracija pravilna (str. 67), je imel čevljar (str. 56) pete o otrok in ne pet.

Dr. Joža Lovrenčič.

Četrto slovensko berilo. Izdala Pokrajinska šolska založba v Ljubljani. Cena 22 lir.

Naša prva luč je sonce:
z zlato roko svet odgrinja,
zlatih ciljev nas spominja.
(O. Župančič.)

Vidim učitelja-vzgojitelja.

Novo slovensko berilo drži v roki, tehta besedo za besedo, misel za mislijo. Oko mu obstane na kazalu in išče vrednot za srce in duha, zase in za šolskega otroka.

Nad sto sestavkov v vezani in nevezani besedi se vrsti pred njegovimi duhovnimi očmi, zbranih v posamezne skupine. Naslovi neprisliljeno nakazujejo, na čem je poudatek.

Prvo mesto v knjigi je posvečeno skupini »Naša beseda«. Nato slede: »Iz knjige prirode, Naša zemlja in naš rod, Nekdaj in sedaj, Življenje v družbi, Misli, Slovnica, Spisje in še kaj.«

Bralno snov poživljajo slike nekaterih slovenskih pesnikov in pisateljev (Finžgarja, Prešerna, Cankarja, Gregorčiča in Jurčiča), Perkove ilustracije Levstikovega Martina Krpana, folkloristične, zgodovinske, zemljepisne in prirodoepisne slike različne velikosti, ki knjigo primerno požive.

Navedena razvrstitev, število sestavkov in njih naslovi nam nakažejo željo obeh sestavljalcev, Hafnerjeve in Ločniškarja,

dati učiteljstvu z novim berilom knjigo, ki bo nudila osnovo in žarišče tako pouku, kot vzgoji na tej stopnji.

Poudarim: pouku in vzgoji!

Imeli smo vse preveč beril, posvečenih le pouku in upoštevaljočih razumsko delo, pa skoraj nič takih, ki bi razgibala čustva, plemenitila srce in krepila dušo s pozitivnimi, božjimi vrednotami.

Naša šola je kljub resnim naporom posameznikov drsela navzdol, prepolna materialističnega duha in je z učnimi načrti, natrpanimi učne snovi, zasužnjevala učiteljstvo v taki meri, da je zaradi pomanjkanja časa in napačnih zahtev polagoma izgubljalo tla pod seboj, to je smisel in voljo za vzgojo.

To berilo je na prelomni črti s preteklostjo in še močneje kot drugo in tretje od istih avtorjev odpre vrata v krepko notranje doživljanje in izobraževanje; vzbuja, podpira in razvija plemenita čustva in sile, ki bi bile, ako bi jih povsod v tej meri upoštevali, v stanju obvarovati mladino pred marsikako zablodo današnjice.

Zavedamo se, da tvori podlago šolskemu delu v 4. šol. letu domoznanstvo v zvezi z državljskim poukom. Vzbuja naj v učencih ljubezen do rodnega kraja in domovine, spoštovanje narodnih šeg, navad in običajev, ponos in samozavest, pa tudi čut odgovornosti, pridnost, skrbnost, vztrajnost, delavnost, ljubezen do bližnjega, požrtvovalnost in vse ono lepo in dobro, kar želimo, da bi naši mladini polnilo srce in dušo, kot najčistejši in najlepši šopek naroda svojemu Stvarniku.

Berilnih sestavkov, ki upoštevaajo navedeno, je v berilu vse polno.

Ko jih prebiram, vstaja pred menoj vas v svojem življenju in delovanju, v veselju in žalosti, v bojih in miru. — Učitelj more neprisliljeno voditi učenca in na sestavkih pokazati globoki verski čut, ki se je ob najrazličnejših prilikah tako jasno odražal in dajal celotnemu življenju na kmetih svoj poseben pečat; na krasnih zgledih pokaže ljubezen do bližnjega, milosrčnost, zvestobo, pogum, premišljenost, darežljivost in druge vrline, ki jih danes tolikokrat pogrešamo v družbi in pri mladini; vodi otroke v kraljestvo prirode, v gozd in na polje, jih seznanja z življenjem v živalstvu in rastlinstvu in seže končno v pravljčno in resnično preteklost naroda, da jo zveže s sedanjostjo.

Novo berilo torej v polni meri izpolnjuje prvo bistveno nalogo, ker nudi domoderodno snov za srce, razum in spomin.

Sestavki v berilu so stvaritve priznanih slovenskih pesnikov in pisateljev, polni dejanja, neprisliljeno vzgojni in prav srečno odbrani. Ob pravilnem učiteljevem sodelovanju bodo nekak krepak uvod v veliko zakladnico slovenske beletristike in v razumevanje lepote in blagoglasnosti slovenske besede, ki jo bodo učenci z vsemi čuti in

radi sprejemali. S tem je dosežena druga naloga: pokazati otroku lepote jezika v taki meri, da se mu vzbudi želja po branju tudi doma.

»Slovniški pouk ni smoter sam sebi, ampak nam je le pripomoček za pospeševanje razumevanja jezika in za pravilno ustno in pismeno izražanje« — pravi Senkovič v knjigi »Novodobno šolsko delo«.

Jezikovni pouk združuje branje in slovnico, pravopis in spisje.

Oba sestavljalca sta se tega zavedala in se nista zadovoljila s samo slovnisko snovjo, zbrano in pregledno razporejeno na koncu berila, temveč sta izpolnila tudi tretjo bistveno nalogo, to je zahtevo po celotnem jezikovnem pouku.

V to smer sta pri mnogih berilnih sestavkih nanizala opombe in navodila, opozorila učitelja na marsikatero stvar, katero bi mogel prezreti; mu na lep način pokazala, kako naj poučuje slovnico, da se bo otroku priljubila; istočasno pa sta odprla učencem pot k samodelavnosti in s tem podala osnovo za močna notranja doživetja po samostojno izvršenem delu.

Kot novost, ki ni bila do sedaj v navadi pri ljudskošolskih berilih, pohvalno omenjam poslednjo skupino »Spisje in še kaj«, sestavljeno po zapiskih Janeza Langetholca.

Tu so zbrani za učence dragoceni napotki k branju, poslušanju, napisovanju in deklamiranju. Istočasno pa odpirajo učitelju sto poti do uspehov, ako se bo skušal vsaj delno poglobiti v vse bogastvo misli, napotkov in tihih navodil, zbranih v Četrtem slovenskem berilu.

Tako. Z vsebino berila sem na kratko nakazal vrline; njegove morebitne pomanjkljivosti bo ugotovilo učiteljstvo pri svojem praktičnem delu in jih sporočilo avtorjema, da bo njuno nadaljnje delo pri sestavljanju beril za ljudsko šolo še uspešnejše in plodonosnejše.

Boris Grad.

Julija Bračič: Razdrti mostovi. Povest. Izdala »Nova založba« v Ljubljani, 1943. Strani 178. Cena 38 lir.

Za letošnji božič je »Nova založba« izdala zanimivo povest, s katero stopa v slovensko slovstvo prvič ime Julije Bračič. Pisateljica je preprosto dekletko z ljudsko šolo; naravna nadarjenost, trdna volja do izobrazbe in skušnje življenja so ji dale več, kakor more dati šola; predvsem vidimo, da pisateljica dobro opazuje svet, ga dojema s toplim čustvom in ureja s trezno domišljijo. Iz vsega tega je zrastle njena povest o kmečkem dekletu, ki mora zapustiti domačo hišo pod zelenim Bočem, se odpravi za kruhom v Ljubljano, doživi nezvestobo svojega ženina in še vrsto drugih nesreč in končno kot slepa sirota zmagaja nad življenjem in njegovimi tegobami. Iz domače vasi, kjer gledamo lepoto in zdravje, pa tudi bridkosti kmečkega življenja, se

odpre pred nami mesto v novih družbenih okoliščinah, z gospodo in posli, rokodelci in služitelji; navidezni blek in zunanja sreča se umikata pred resničnostjo, na dnu te resničnosti leže praznota, ponižanje in grenkoba in le npravno močni jih premagajo. Služkinja Veronika in stražnik Florijan sta glavni osebi v tej povesti. Imata sicer v sebi še moč domačega zdravja, okoliščine pa ju zapletajo v hude preizkušnje, oba se končno dvigneta očiščena in utrjena za življenje — vsak po svoji poti. Pisateljica dejanje lepo zapleta in poglablja. V treh stopnjah: domači kraj, mestno življenje in bolnišnica, se nam kaže tudi npravna ideja, ki je preprosto jasna, a posebno v zadnjih poglavjih globoka kakor pri izkušenem in dozorelem pisatelju. Ta npravna ideja pravi, da življenje nakloni najboljšemu človeku dovolj bridkosti, Bog pa mu da tudi za najhujše preizkušnje moči, da zmaga. Zrtev iz ljubezni je največja človeška moč in nikoli ne vede v nesrečo.

Upravičeno trdimo, da je pisateljica s svojo povestjo napisala sodobno ljudsko knjigo in da bo našla dovolj hvaležnih bralcev.

»Hvalite Gospoda, otrocil« je naslov zbirke osmih dvoglasnih pesmi, ki jih je za slovensko mladino zložil dr. F. K. Lukman. Skladbe so po obsegu kratke, toda za uho prijetne. Pevska glasova sta ljubko izpeljana in pogosto tečeta v tercah in sekstah. Take napeve si pevčki dosti laže prisvoje, ljudje pa tem rajši poslušajo. Dasi stilno preproste skladbe, lahke tako za glasove kakor tudi za orgle, skrivajo na posameznih mestih dokaj učinkovite modulacije, ki dosti pripomorejo k pestrosti in polnosti. Nekatere pesmi zvene dokaj »ljudsko« in jih baš to priporoča. P.

Naša poučna jezikovna literatura. Če se ozremo na tovrstne knjige, ki nam posredujejo znanje tujih jezikov, vidimo, da smo tukaj že precej napredovali. Nekaj takih učnih knjig smo rabili na srednji šoli, nekaj pa jih je bilo prirejenih za zasebni pouk. Vse to lahko imenujemo napredek, ki nam je kakor v drugih tako tudi v tej stroki nujno potreben. V zadnjem času pa smo dobili novo učno knjigo, in sicer angleškega jezika. Pripredil jo je J. Kotnik. Ker je knjiga izvrstna, hočem o njej spregovoriti nekaj besed. — Učbenikov za ta jezik smo imeli doslej že več. Tako smo dobili že l. 1912 kar dve taki knjigi, l. 1930 pa zopet novo. Vse so pisane poljudno in z namenom, da služijo našim izseljencem. Naša knjiga pa ne gre samo za ciljem praktične uporabe, marveč uvaja tudi v jezikovno teorijo omenjenega jezika.

Že del naslova »z obširnimi uvodom in izgovarjavo« kaže, da je hotel pisatelj točno ugotoviti in podatki glasoslovna pravila in pravopis. To se mu je posrečilo. Tako

obravnavava v poglavju posebnih glasov meh-konebni n, th, r in l. Pri vseh je uporabil dobre transkripcijske znake, zlasti pri nezvencem in zvencem th. Pri glasu r bi pripomnil, da je ta za tujca najtežji. Dobro je pogodil avtor s tem, da je ločil obe vrsti tega glasu z izrazi konzonzantni in vokalizirani r.

V naslednjem delu obravnavava soglasnike, ki so bolj ali manj slični našim. Poleg artikulacije je podano tudi pravilo, kdaj onemi obravnani soglasnik. Tako se je izognil posebnim poglavjem, kakršna imajo razne slovnice o nemih glasovih. Po mojem bi bilo prav, ako bi dodal avtor k posameznim slovenskim pomenom še drugega ali celo tretjega, tako pri besedi langour še slabost, oslabeledost itd. Prav pregledno so obravnani samoglasniki, pri katerih je združil avtor dve oznaki, kvantiteto in kvaliteto, hkrati pa tudi pravopis. Pri vseh samoglasnikih pa bi bilo potrebno še dodati enaki ali podobni glas na primerih v slovenščini. Torej tiskaj; v slovenščini imamo tukaj dolgi poudarjeni i, kakor se izgovarja v besedah: žito, sila. Vsa ta poglavja in še ostala so podana prav pregledno. Vobče pa je obravnaval pisatelj celo glasoslovje s pravopisom vred zelo dobro.

Slede lekcije. Tu se pričinja ostali del slovnice ob stavkih v berilih. Metoda obravnavanja je praktična: lekcijam slede vprašanja, izreka, vaje i. dr. V oddelku Citanka prinaša učbenik odlomke iz novejših pisateljev, poleg tega imamo še slovarček.

Učbenik je v tem delu, v vadnici, zares dober in bo uporaben pri učenju in poučevanju ter za samouke.

Dr. M. Gorjanec.

Potovanje v vesoljstvo. Spisal Pavel Kunaver. Založila Ljudska knjigarna v Ljubljani. Cena vezani knjigi 42 lir.

V živahnem pogovoru vodi v duhu pisatelj mladega prijatelja med zvezdami in po do sedaj mu še nepoznanih svetovih. Vsebinsko bo mladega čitatelja vsega nase priklenila, da bo za nekaj ur pozabil na ubogo pozemeljsko življenje in bo občudoval kôlobarjasta gorovja na Luni, čudne pege in ogromne rdeče plamene na Soncu, krasno blestečo večernico — Venero, rdeči Mars z nekaterimi njegovimi sličnostmi z našo Zemljo, lepota Saturna, velikana Antaresa, Herkulovo kopico zvezd, špiralasto ozvezdje, sestavljeno iz mnogo milijard sonc itd. Mladina bo z lahkoto razumela fazne nebesne pojave, kakor krvavordeče žareči polarni sij, lunine mene, mrke, meteore, repatice; spoznala svetlobno leto, predstavljala si neizmerne daljave, neskončnost prostora. Saj pisatelj vse to opiše zelo nazorno, ponazori s skicami in predstavi s slikami. Mnoge bo knjiga tako navdušila, da se bodo marsikateri večer zastrmeli v zvezdnato nebo. S pomočjo dodatka na koncu knjige in zvezdne karte bodo brez

težav našli posamezne zvezde in celā ozvezdja.

Ko bo mladi čitatelj spoznal ogromnost nebesnih teles, milijarde novih sonc, nekatera milijonkrat večja od našega; ko bo spoznal neskončno božjo iznajdljivost pri krašenju vesoljstva; ko bo spoznal čudoviti božji red, kateremu so pokorpi ti nebesni velikani, bo nehote pomislil na Onega, ki je vse to ustvaril in vsemu temu vlada po večnih zakonih.

Pisatelj je s tem delom obogatil slovensko mladinsko literaturo in tako storil naši mladini veliko uslugo. Knjiga bo posebno zanimala učence višjih ljudskih in srednjih šol, ki so o teh stvareh že v šoli nekaj slišali. Zato je zelo primerna za šolarsko knjižnico. Prav pa bo prišla tudi učitelju pri pouku, ker bo v njej našel mnogo primerov, kako se da učencem zanimivo in nazorno pojasniti marsikak astronomski pojav. Kunc.

Moja mlada leta. Tekst izbrala Krista Hafner. Zunanja in notranja oprema: arh. Vlado Gajšek. Izdala Ljudska knjigarna v Ljubljani. Cena: kart. 55 lir, vezana v polplatno 60 lir.

Ta svojevrstna, moderna spominska knjiga je namenjena staršem in otrokom. Staršem kot darilo svojim otrokom in mladini kot dragocen spomin na otroška leta, kot kronika od rojstva do končane ljudske šole. Za prvo posvetilno pesmijo slede strani s primerno izbranimi verzi naših pesnikov, s podobami, ustrezajočimi otrokovi domišljiji in z rubrikami, kamor najprej starši, kasneje pa otrok sam vpisuje podatke o svoji telesni in duševni rasti, o svojih sorodnikih, znanjih itd. in kamor lepi tudi temu odgovarjajoče fotografije.

Moja mlada leta je knjiga, ki bo kot dober in ljub drug spremljala otroka skozi življenje. Na njenih straneh mu bo kot v zrcalu odsevala nežna podoba njegovih najlepših let, z nadihom toplega spomina na mater, očeta, učitelja, prijatelje in znance, botre itd. Lepšega in primernejšega darila si je težko misliti! Lepo priporočamo! X.

Zorko Simčič, Prebujenje. Roman iz dijaškega življenja. Izdala Nova založba v Ljubljani 1943. Str. 350. Cena knjigi v platno vezani 70 lir, v polplatno vezani 64 lir, kart. 60 lir.

Slovensko slovstvo že dolgo ni prineslo tako sveže in žive knjige, kakor je ta roman iz dijaškega življenja, zgodba o treh prijateljih Jožetu, Dušanu in Milanu, ki v Ljubljani sredi šole, umetnosti, ljubezni, v siromaštvu, delu in sanjah preživljajo nemir današnjih dni ter z iskrenostjo in pogumom zmagujejo svojo dušno in gmotno stisko. Eden izmed njih, Milan, omaga sredi revščine in sanj, druga dva najdeta pot, Dušan k resnici in lepoti, Jože k domu in zemlji. Cela vrsta dijaških zgodb in usod stopa

mimo nas in razmika pogled v širino današnje Ljubljane ter sega pod njeno površino. Posebno tragika dijaka Milana Zadravskega in hrome deklice Rože je pretresljiva. Knjiga je polna mlade modrosti, bistrosti in osvežujočega humorja, predvsem pa je resnoben opomin starejšemu rodu — kako malo pozna današnji mladi svet. Kaj vse se prepleta, zbira in vre v teh živih ljudeh in čaka, da dozori in plane na dan. Knjiga se s svojimi tremi deli skoraj simbolno opira na gesla iz Župančičevega »Prebujenja« in hoče biti zares izpoved prihajajočega rodu, posebej pa še klic nazaj k domu, k zemlji, modri, močni in dobri materi, iz katere vre neizčrpno življenje. »Zdi se mi, da smo stopili v novo dobo. Čas, ko se klešejo ljudje, je pred nami. Dleta v dlan!« piše Dušan Jožetu. »Našli smo se! Pa našli tudi zemljo in ona je našla mene — in oba mater. Novo življenje je pred nami,« si odgovarja Jože sredi ornega polja. — Če pripomnimo, da je to delo prvi večji uspeh zelo mladega pisatelja, s tem povemo slutnjo, da prihaja v naše leposlovje talent, kakršen nam je posebno potreben. Zato smo ga od srca veseli.

Dr. Franc Jaklič, apostolski provikar Ignacij Knoblehar in njegovi misijonski sodelavci v osrednji Afriki, izdala Ljudska knjigarna v Ljubljani, cena za vezano 100 lir.

To knjigo prav lahko prištejemo med najpomembnejše, kar jih je izšlo v letu 1943, če se pri ocenah knjig oziramo v prvi vrsti na njeno vzgojno in poučno vsebino. Vsakdo, ki bo knjigo prečital, bo obogatil svojo notrajost srčno in dušno. Po zgledih Knobleharjevega življenja, dela in trpljenja, ki ga je dr. Jaklič kar moči izčrpno popisal, bo videl, kako velike, plemenite in visoke so bile Knobleharjeve težnje in bilo bi čudno, če bi ostal pri tem še hladen in mrzel. Poleg vseh Knobleharjevih življenjskih dogodkov pa pritegnejo bralca tudi življenjski dogodki vseh drugih misijonskih ljudi, ki jih je bil Knoblehar vzel s seboj in ki so postali večinoma žrtve v delu za razširjenje katoliške vere med ubogo zamorsko rajo, za katero so umirali že po kratki dobi življenja v težkem afriškem podnebjju. Ob branju te pomembne knjige pa se razširja človeku tudi zemljepisno znanje, posebno še zato, ker je knjigi priključena pregledna zemljepisna karta. Dalje bo videl, da Knoblehar ni bil samo mož vere, temveč tudi mož znanstva, kar pričajo njegove prirodopisne zbirke, ki jih hranijo še danes v različnih muzejih v Evropi. Za nas učitelje je še posebno zanimivo dejstvo, da so bili med njegovimi misijonskimi delavci tudi trije svetni učitelji, od katerih je eden postal celo avstrijski konzul, ki pa je bil nazadnje obglavljen ob pobuni v Hartumu.

Med čitanjem te knjige se nam na več mestih pokažejo težave, kakršne imajo du-

hovniki in učitelji pri vzgoji zamorske mladine. Težave, kakršne preživljajo misijonski učitelji, bi morali poznati vsi naši učitelji, da bi bili zadovoljnejši, čeprav služijo v zadnjem hribovskem kotu. Kakšno miselnost morejo imeti otroci staršev, živečih živalsko življenje! Klobuk z glave pred misijonarjem iz afriških krajev!

V polovici 19. stoletja so bili poslani po nekaj zamorskih otrok tudi v Evropo, celo v Ljubljano, da bi se tu izobrazili in nato vrnili med svoje rojake misijonarit. Stvar pa se ni obnesla. Podnebje jim ni ugajalo, njih telo je hotelo drugačne hrane, njih duševnost se ni mogla zenačiti z duševnostjo belcev, ker je bolj burna pa tudi bolj vase zaprta. Vzgojitelji niso mogli seči tem otrokom do srčnih globin, zato je tudi evropska vzgoja rodila le malo sadov. Večjo srečo in nekoliko boljše uspehe pa je imela pri nas v Evropi vzgoja zamorskih deklic.

Res, daje vzgoja otrok največja skrb misijonarjev, vendar je tudi res, vse to izprevidimo iz knjige, njih velika skrb za širjenje kulture sploh, posebno na gospodarskem polju. Knjiga Knoblehar bi naj prišla v roke vsem našim duhovnikom, učiteljem, vsem vzgojiteljem pa tudi vsem izobražencem v roke, da na lahek in nazoren način dobijo pravi pojem o misijonstvu in da spoznajo, kako velik in plemenit mož je bil naš Knoblehar, na katerega smo Slovenci lahko po pravici ponosni. Zaradi vzgojne in poučne vsebine pa naj pride knjiga tudi v vse naše šolske in prosvetne knjižnice! Dostavljamo še, da knjigo krasi nekaj lepih slik in da je zunanje prav lepo opremljena. Š.

Mohorjeve knjige za leto 1944. Letošnji Mohorjev dar so nastopne knjige: Koledar, Sienkiewicz-Glonar: Quo vadis, P. Metod Turnšek: Pod vernim krovom I knjiga, slovenske večernice 95. Izmed vseh mohorjev nam je letos še najbolj všeč Turnškova Pod vernim krovom. Pa zakaj? Zato, ker je njena vsebina vzeta iz našega narodnega in krščanskega življenja. Je to prva knjiga, ki opisuje krščanske narodne običaje — od adventa do posta. Moderna civilizacija narodne običaje in šege izpodriva, ta knjiga pa jih oživlja in zopet vrača ljudstvu, kar se nam vidi vsekakor prav. S to knjigo si tudi novodobni učitelji ob vzgoji šolske mladine lahko pomagajo pri pouku, ker jim lahko služi kot moderno psihološko načelo, ki zahteva življenjsko bližino. Učitelj, ki bo ob božičnih in drugih praznikih to knjigo prezrl, bo s tem pokazal, da mu je eno izmed glavnih pedagoških načel — tabula rasa! Prezreti ne more tudi koledarja po sodobnih pedagoških zahtevah. V njem najde članke z vsebino, ki je aktualna v sodobnosti, preko katere ne sme šola, če je kulturna ustanova. Med šoloodrastlo mladino pa lahko širi tudi večernice, ki po svoji vsebini oživljajo plemenita čustva — so tedaj vse

črtice večernic vzgojnega značaja, vzgojna pa je tudi knjiga Quo vadis, ki je svetovno znana in se nam ni treba o nji izpisavati! Končno želimo, da bi dobili čimprej vsaj koledar v večji obliki. S.

Tone Gaspari: Povest o gornem možu. Z lesorezi opremil Oton Gaspari. Izdala Nova založba v Ljubljani 1944. Str. 159, cena 48 lir.

Tone Gaspari je že natančan mladinski pisatelj, a pričujoča povest o hudem gorskem duhu, dobrih belih ženah, o srečnem pastirju Oolteju in grajski deklici Roži nam ga še posebej kaže v njegovih značilnostih. Ob splošno znanem motivu o ugrabljeni in rešeni nevesti je na sodoben način skušal zvezati narodno in umetno snov, jo podati v prijetni podučnosti in nevsiljivi simboliki. To se mu je v precejšnji meri posrečilo. Tako se slovenska starodavnost odpira pred nami v nekaki brezčasnosti, življenje pastirjev po gorah, preprosto vaško veselje pod lipo ter domačnost med gradom in vasjo. Vse v tej povesti je blizu in daleč, staro in novo, znano in neznano, in ko se prebijemo mimo prvih poglavij, postane res zanimivo in presenetljivo. Pisatelj je prav značilno vpletel mnoge koroške svojstvenosti, opisal čar kresne noči in starodavno vaško žeganje, priključil celo motiv iz desetega brata in še marsikako drugo drobtino iz narodne zakladnice, vse pa je srečno povezal v sodobno občutje in razumno podučno smotnost. S tem ta povest — saj prav zaradi svoje oblike ni pravljica — dobiva večjo vrednost in ni namenjena samo mladini, ampak tudi širšemu krogu bralcev.

Lesorezi O. Gasparija prijetno knjigo zelo poživijo in marsikje tudi ponazorijo — saj so krepki, jasni in lepi.

Mirko Kunčič: Matjažek. — Založila Nova založba v Ljubljani 1943. Lir 38.

Mirko Kunčič je znan mladinski pesnik, ki nam je zapel že marsikatero prav prijetno otroško pesem. Nekaj teh je zašlo v različna ljudskošolska berila, mnogo pa je tudi uglasbenih.

Tudi v gorenji zbirki je več takih, ki se bodo dale uporabiti še kje drugod. Kunčič je v pesmi jasn in nazoren ter izbira prav srečno take motive, ki zanimajo mladega človeka. Zna se živeti v otroško pojmovanje sveta in življenja, ki je dostikrat prav groteskno. Vse to je otroku všeč, odklanja pa melanholijo in pesimizem, ki se je včasih že tudi bohotil v naši mladinski pesmi. Kunčičevi verzji teko gladko in se jih bodo otroci radi učili na pamet.

Oprema knjige je vzorna in ilustracije E. Debenjaka prav posrečene in lične.

Zbirko toplo priporočamo za šolarske knjižnice. Otroške vrtnarice in razredniki nižjih razredov bodo našli v tej zbirki marsikako pesem, ki se bo dala uporabiti v različnih prilikah. Fr. L.

F. M. Dostojevski

Zapiski iz mrtvega doma

»Človek je bitje, ki se privadi vsega, in to, mislim, je njegova najboljša opredelba.« — Da je tako, nam pričajo navade in privade, ki smo se jih navzeli v sodobnosti.

»Slišal sem, da je nekdo izvajal, da šolstvo pogublja narod.« — Misel je paradokсна, vendar bo resnična povsod tam, kjer sloni šolstvo zgolj na materialističnih osnovah.

»Brez dela in brez zakonite, normalne lastnine človek ne more živeti, ampak se pokvari in izpremeni v zver.« — Na žalost lahko vse to opazamo tudi v naši domovini.

»So ljudje, ki ne bodo nikdar in ničesar sami počeli, marveč bodo živeli v večni službi po volji drugih ter plesali po tujih piščalkah; njihov namen je, izpolnjevati nekaj tujega.« — Takih podreptnikov in prisklednikov tudi pri nas ne manjka.

»Vsi topi in omejeni se imajo za običajno pametne.« — Tudi teh nam ne manjka.

»Človeško ravnanje more počlovečiti tudi tistega, v katerem je že zdavnaj zatemnelo lice božje.« — Tega bi se morali zavedati posebno vsi vzgojitelji: starši, mojstri in učitelji!

»Narodu je treba sneti vnanjo, naplavljenjo skorjo in si pozorneje ogledati zrno samo, bliže in brez predsodkov — pa bo marsikdo videl v narodu stvari, ki jih niti slutil ni. Tistega, česar lahko naši modrijani ljudstvo nauče, ni mnogo. Z vso odločnostjo lahko trdimo celo nasprotno: Še sami se morajo učiti od njega.« — Tudi v tem se nam bo odkrila marsikaka resnica ob globljem razmišljanju.

»Človekoljubje, prijaznost in bratovsko sočustvovanje z bolnikom mu je včasih potrebnejše od vseh zdravil.« — Bo nemara res tako!

»Brez nade ni mogoče živeti. Brez kakršnega cilja in stremljenja k njemu ne živi nihče na svetu. Človek, ki je zgubil cilj in nado, se neredko iz samega koprnenja spremeni v pošast. Dušo in njeno razvitost je težko meriti s kakršnim koli merilom. Niti naobrazba ne more služiti v tem primeru kot merilo. Prvi sem pripravljen pričati, da sem tudi v najmanj naobraženi in najbolj zatirani sredini srečaval črte najnežnejše duševne razvitosti. Dogaja se tudi narobe: naobraženost se druži s takim barbarstvom in cinizmom, da se vam stidi in da ne najdete v svojem srcu nikake opravičbe in nikakega oprostjenja, pa da ste še tako dobri in še tako polni predsodkov.« — Ali ne opazamo lahko vsega tega tudi v sodobnih domačih razmerah in pojavih?!

»Samota je potrebna, da človek premisli svoje življenje.« — Da, to je res! Tudi Kristus je šel v samoto. Dal nam je s tem zgled, da gremo od časa do časa vase ter se ravnamo po delfinskem pravilu: »Spoznavaj sam sebe!

Prošnja. Vse, ki prebirate leposlovne knjige, lepo prosim, beležite si na zgornji način psihološke in pedagoške misli ter mi jih pošiljajte v objavo. S tem boste dvigali sebe srčno in umsko, dvigali pa tudi vse druge, ki bodo to brali.

== Ljudska tiskarna v Ljubljani

Najmodernejše urejen grafični zavod
Kamnotisk — Offsettisk — Bakrotisk — Klišarna
Kvalitativni izdelki v tiskarni in **knjigoveznici**

== Ljudska knjigarna v Ljubljani

Založba šolskih in drugih knjig
Zaloga domačega in tujezemskega dobrega tiska

Podružnica „Ničman“ v Ljubljani: Bogata zaloga devocijonalij, knjig, šolskih in pisarniških stvari

LJUDSKA POSOJILNICA V LJUBLJANI

ZADRUGA Z NEOMEJENIM JAMSTVOM

v lastni palači v Ljubljani, Miklošičeva c. 6
nasproti hotelu Union

sprejema hranilne vloge
v vsaki višini in jih naj-
ugodnejše obrestuje,
daje posojila na vknjiž-
bo in proti poroštvu

★

**Posojilnica je bila
ustanovljena l. 1895**

Mestna hranilnica ljubljska

izplačuje »A vista vloge« vsak čas,
»navadne« in »vezane« po uredbi

P U P I L A R N O V A R N A I

Sodnodepozitni oddelek, hranilniki, te-
koči račun. Za vse vloge in obveze jamči

Mestna občina ljubljanska